11.06.2025 13:44:50
ΨΗΦΙΑΚΑ
ΥΠΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟ
ΑΠΟ
VARVARA ZACHARAKI

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

11 Ιουνίου 2025 | ΤΕΥΧΟΣ Α.Ε.Ι.Δ. | Αρ. Φύλλου **2**

ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (Κατ' άρθρον 100 του Συντάγματος)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

1 Άρση αποφατικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας, η οποία ανέκυψε αφενός από την υπ' αρ. 1905/2019 τελεσίδικη απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και αφετέρου από τις υπ' αρ. 1664, 1667, 1669, 1670, 1672, 1673, 1676, 1677, 1690, 1692, 1693/2023 τελεσίδικες αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

2 Άρση αμφισβήτησης, ως προς την έννοια των διατάξεων των άρθρων 7, 12 και 14 του ισχύοντος Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ, ν. 4172/2013, Α΄ 167) σε συνδυασμό ερμηνευόμενες με τις διατάξεις της από 16.5.1995 Επιχειρησιακής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΣΣΕ) μεταξύ του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος και της Ομοσπονδίας Εργαζομένων ΟΤΕ, η οποία ανέκυψε, με την υπ' αρ. 2017/2023 παραπεμπτική απόφαση του ΣτΕ λόγω αντιθέσεως με την υπ' αρ. 574/2020 απόφαση του Β1 Πολιτικού Τμήματος του Αρείου Πάγου.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. απόφ. 1/2025 (1)

Άρση αποφατικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας, η οποία ανέκυψε αφενός από την υπ' αρ. 1905/2019 τελεσίδικη απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και αφετέρου από τις υπ' αρ. 1664, 1667, 1669, 1670, 1672, 1673, 1676, 1677, 1690, 1692, 1693/2023 τελεσίδικες αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
(κατά το άρθρο 100 του Συντάγματος)

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Ιωάννα Κλάπα - Χριστοδουλέα, Πρόεδρο του Αρείου Πάγου, Προεδρεύουσα, κωλυομένης της Πρόεδρου του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου Ευαγγελίας Νίκα, Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, Σωτηρία Ντούνη, Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, Ιωάννη Γράβαρη, Αντιπρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας, κωλυομένης της Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, Βαρβάρα Ραφτοπούλου, Παρασκευή Μπραΐμη, Ευσταθία Σκούρα, Συμβούλους Επικρατείας, τακτικά μέλη, Δημήτριο Βασιλειάδη, - Εισηγητή, Σύμβουλο της Επικρατείας, τέταρτο αναπληρωματικό μέλος, Παναγιώτα Γκουδή - Νινέ, Νίκη Κατσιαούνη, Ελένη Θεοδωρακοπούλου, Διονυσία Νίκα, Αρεοπαγίτες, τακτικά μέλη, Δημήτριο Λιάππη, Καθηγητή Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώτο αναπληρωματικό μέλος, κωλυομένου του Κωνσταντίνου Αντωνόπουλου, Καθηγητή Νομικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, τακτικού μέλους, Παρασκευή Παπαρσενίου, Καθηγήτρια Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, τακτικό μέλος και τη Γραμματέα Ελένη Γκίκα, Προϊσταμένη Διεύθυνσης της Γραμματείας του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Συνήλθε σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημα του Συμβουλίου της Επικρατείας στις 17 Απριλίου 2024 και ώρα 15:00, για να δικάσει την υπόθεση μεταξύ των:

ΑΙΤΟΥΣΩΝ: 1) Ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΠΑΝΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», που εδρεύει στην Κηφισιά του Ν. Αττικής, νόμιμα εκπροσωπουμένης, 2) Ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΑΒΑΞ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ - ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ - ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ - ΕΜΠΟΡΙΚΗ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ - ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ», που εδρεύει στο Αμαρούσιο του Ν. Αττικής, νόμιμα εκπροσωπουμένης, 3) Ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΒΙΟΤΕΡ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», που εδρεύει στην Αθήνα, νόμιμα εκπροσωπουμένης και 4) Κοινοπραξίας των πιο πάνω εταιριών με την επωνυμία «ΠΑΝΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε. - ΑΒΑΞ Α.Ε. - ΒΙΟΤΕΡ Α.Ε.», που εδρεύει στο Αμαρούσιο του Ν. Αττικής, νόμιμα εκπροσωπουμένης, οι οποίες παρέστησαν δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Δημητρίου Κουρκουμέλη του Γεωργίου (Α.Μ./Δ.Σ.Α. 16655).

ΚΑΘ' ΗΣ Η ΑΙΤΗΣΗ: Ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», που εδρεύει στην Αθήνα, νόμιμα εκπροσωπουμένης, η οποία παρέστη διά του πληρεξουσίου δικηγόρου Γεωργίου Δελλή του Ιωάννη (Α.Μ./Δ.Σ.Α. 15582).

Οι αιτούσες με την από 13.11.2023 αίτησή τους ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, που κατέθεσαν κατά νόμο στο Γραμματέα του, με αριθμό πράξης κατάθεσης 23/13.11.2023, ζήτησαν όσα αναφέρονται στο αιτητικό της.

Ακολούθως, ο εισηγητής Δημήτριος Βασιλειάδης, Σύμβουλος Επικρατείας, ανέγνωσε την από 11.4.2024 έκθεσή του.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τους πληρεξουσίους δικηγόρους των διαδίκων, οι οποίοι ανέπτυξαν και προφορικά τις προτάσεις τους.

Μελέτησε τη δικογραφία
Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο

1. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση, για την άσκηση της οποίας δεν απαιτείται κατά τον νόμο καταβολή παραβόλου (Α.Ε.Δ. 4/2021, 7/2019, 11/2017, 1/2016 κ.ά.), οι αιτούσες ζητούν την άρση της αποφατικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας, η οποία ανέκυψε αφενός από την υπ' αρ. 1905/2019 τελεσίδικη απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και αφετέρου από τις υπ' αρ. 1664, 1667, 1669, 1670, 1672, 1673, 1676, 1677, 1690, 1692, 1693/2023 τελεσίδικες αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Με τις προαναφερθείσες αποφάσεις τους τα ανωτέρω δικαστήρια απέρριψαν, ελλείψει δικαιοδοσίας, τα ένδικα βοηθήματα των αιτουσών (προσφυγές και αγωγή) που είχαν ασκηθεί για διαφορές σχετικά με την ανάθεση νέων πρόσθετων εργασιών από την εκτέλεση της από 6.9.2002 σύμβασης, η οποία συνήφθη κατόπιν της από 25.4.2001 σχετικής διακήρυξης μεταξύ της 4ης αιτούσας Κοινοπραξίας υπό την τότε επωνυμία της (Κ.Ι. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. - J & P ΕΛΛΑΣ Α.Τ.Ε. - ΒΙΟΤΕΡ Α.Ε.) και της καθ' ης η αίτηση ΕΛΤΑ Α.Ε. για την κατασκευή του έργου «Κτιριακές εγκαταστάσεις νέου αυτοματοποιημένου κέντρου διαλογής Αττικής (ΚΔΑ)».

2. Επειδή, νομίμως φέρεται προς συζήτηση η κρινόμενη αίτηση μετά τη διενέργεια των κοινοποιήσεων που προβλέπονται στις διατάξεις των άρθρων 10 παρ. 2, 45, 46 παρ. 2 και 47 παρ. 1 και 2 του «Κώδικα περί Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου», ο οποίος κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 345/1976 (Α' 141).

3. Επειδή, σύμφωνα με το άρθρο 100 παρ. 1 περ. δ' του Συντάγματος, στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (Α.Ε.Δ.) υπάγεται, εκτός των άλλων, «Η άρση των συγκρούσεων μεταξύ των δικαστηρίων και των διοικητικών αρχών ή μεταξύ του Συμβουλίου της Επικρατείας και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων αφενός και των αστικών και ποινικών δικαστηρίων αφετέρου ή, τέλος, μεταξύ του Ελεγκτικού Συνεδρίου και των λοιπών δικαστηρίων». Περαιτέρω, κατά το άρθρο 46 παρ. 1 του Κώδικα περί Α.Ε.Δ., εφόσον τα κατά το άρθρο 44 παρ. 1 του εν λόγω Κώδικα δικαστήρια, δηλαδή, μεταξύ άλλων, το Συμβούλιο της Επικρατείας ή τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια αφενός και τα αστικά δικαστήρια αφετέρου έκριναν τελεσιδίκως ότι στερούνται δικαιοδοσίας για την ίδια υπόθεση, η σύγκρουση αίρεται με την επιμέλεια κάθε διαδίκου, με την κατάθεση σχετικής αίτησης ενώπιον του Α.Ε.Δ., εντός προθεσμίας ενενήντα ημερών από τη δημοσίευση της τελευταίας απόφασης. Τέλος, κατά το άρθρο 47 παρ. 1 του ίδιου ως άνω Κώδικα, διάδικοι ενώπιον του Α.Ε.Δ. είναι οι διάδικοι των δικών που προκαλούν την σύγκρουση, ενώ κατά την παρ. 4 του άρθρου αυτού, η απόφαση του Α.Ε.Δ. περιορίζεται στη λύση του αμφισβητούμενου ζητήματος δικαιοδοσίας, εξαφανίζει την απόφαση που εσφαλμένως αποφάνθηκε για το ζήτημα αυτό, παραπέμπει την υπόθεση στο δικαστήριο που κρίνεται ότι έχει δικαιοδοσία και είναι υποχρεωτική για το δικαστήριο, που αρνήθηκε τη δικαιοδοσία του, και για τους διαδίκους (Α.Ε.Δ. 6/2023, 4/2023).

4. Επειδή, οι αιτούσες υπήρξαν διάδικοι (ενάγουσες - προσφεύγουσες) στις δίκες, στις οποίες εκδόθηκαν οι φερόμενες ως αντίθετες αποφάσεις των ανωτέρω δικαστηρίων και, ως εκ τούτου, νομιμοποιούνται, σύμφωνα με το άρθρο 47 παρ. 1 του Κώδικα περί Α.Ε.Δ., στην άσκηση της υπό κρίση αίτησης (βλ. Α.Ε.Δ. 6/2023, 4/2023).

5. Επειδή, εξάλλου, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων του άρθρου 46 του Κώδικα περί Α.Ε.Δ., ο όρος της τελεσιδικίας, που τίθεται ως προϋπόθεση του παραδεκτού της υποβολής της αίτησης προς το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, συντρέχει, όχι μόνο στην περίπτωση κατά την οποία οι αποφάσεις των δικαστηρίων, που δημιούργησαν την αποφατική σύγκρουση, δεν υπέκειντο από την έκδοσή τους σε έφεση, διότι εκδόθηκαν από δευτεροβάθμια δικαστήρια ή πρωτοβάθμια μεν, ανεκκλήτως όμως κατά το νόμο, αλλά και όταν υπέκειντο μεν κατά το χρόνο της δημοσίευσής τους σε έφεση, ακολούθως όμως κατέστησαν τελεσίδικες με οποιονδήποτε νόμιμο τρόπο και ειδικότερα είτε με την παρέλευση της προθεσμίας άσκησης έφεσης κατ' αυτών ή με την αποδοχή τους εκ μέρους εκείνου που έχει δικαίωμα έφεσης είτε με την απόρριψη έφεσης που ασκήθηκε κατά των εν λόγω αποφάσεων. Στην περίπτωση αυτή η προθεσμία των ενενήντα ημερών αρχίζει από την τελεσιδικία της απόφασης εκείνης, που κατέστη τελεσίδικη τελευταία (Α.Ε.Δ. 6/2023, 4/2023, πρβλ. Α.Ε.Δ. 17/2021, 7/2019, 17/2017, 1/2015, 21/2012). Περαιτέρω, κατά την έννοια των ίδιων διατάξεων, προϋπόθεση του παραδεκτού της ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου αίτησης περί άρσης της αποφατικής σύγκρουσης είναι και η ταυτότητα της διαφοράς που κρίθηκε από τα δικαστήρια, τα οποία εξέδωσαν τις αποφάσεις που δημιουργούν τη σύγκρουση (Α.Ε.Δ. 6/2023, 4/2023, πρβλ. Α.Ε.Δ. 7/2021, 1/2015, 6/2011, 6/2009, 76/1997).

6. Επειδή, η 1905/2019 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία αποφάσκει τη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων και συνιστά τον πρώτο όρο δημιουργίας της ένδικης αποφατικής σύγκρουσης, δημοσιεύθηκε στις 20.5.2019 και κατέστη τελεσίδικη λόγω μη άσκησης έφεσης κατ' αυτής (βλ. και το 196/17.1.2024 πιστοποιητικό της Προϊσταμένης του Τμήματος Πολιτικών Ένδικων Μέσων του Πρωτοδικείου Αθηνών). Περαιτέρω, οι αποφάσεις 1664, 1667, 1669, 1670, 1672, 1673, 1676, 1677, 1690, 1692, 1693/2023 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατέστησαν τελεσίδικες από τη δημοσίευσή τους στις 31.5.2023, ως εκδοθείσες σε πρώτο και τελευταίο βαθμό [άρθρο 6 παρ. 2 περ. α' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999, Α' 97) όπως ίσχυε τον κρίσιμο χρόνο και άρθρο 7 παρ. 2 του ν. 1406/1983 (Α' 182)]. Ως εκ τούτου, η κρινόμενη αίτηση ασκήθηκε παραδεκτώς τόσο από την άποψη της τελεσιδικίας των ανωτέρω δι-

καστικών αποφάσεων από τις οποίες δημιουργείται η αγόμενη προς κρίση αποφατική σύγκρουση όσο και από την άποψη της προθεσμίας άσκησής της, δεδομένου ότι η αίτηση κατατέθηκε στη Γραμματεία του Α.Ε.Δ. στις 13.11.2023 (αριθ. κατάθ. 23/13.11.2023), εντός, δηλαδή, της ενενηκονθήμερης προθεσμίας από την τελεσιδικία των ανωτέρω νεότερων αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (31.5.2023), μη συνυπολογιζομένου του διαστήματος των δικαστικών διακοπών από 1η Ιουλίου έως 15 Σεπτεμβρίου (πρβλ. Α.Ε.Δ. 2/2023, 4/2021, 1/2016, 5/2011, 4/2006, ΣτΕ Ολομ. 2808/2002).

7. Επειδή, εξάλλου, η κρινόμενη αίτηση ασκείται παραδεκτώς και από την άποψη της ταυτότητας της διαφοράς, δοθέντος ότι από το περιεχόμενο των προσφυγών και της αγωγής των αιτουσών ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και των «αγωγών - προσφυγών» ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών προκύπτει ότι τα εν λόγω ένδικα βοηθήματα ταυτίζονται, κατ' αρχήν, ως προς τη νομική και πραγματική τους βάση καθώς και ως προς τα αιτήματά τους, ενόψει δε αυτού και για λόγους οικονομίας της δίκης παραδεκτώς οι αιτούσες ζητούν με την αυτή αίτηση την άρση της αποφατικής σύγκρουσης δικαιοδοσίας που ανέκυψε από την 1905/2019 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και τις ως άνω ένδεκα (11) αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (πρβλ. Α.Ε.Δ. 6/2019, 1/2015, 22/1999, 79/1997). Περαιτέρω, κατ' εκτίμηση του δικογράφου και του αιτήματος της κρινόμενης αίτησης, η άρση της αποφατικής σύγκρουσης ζητείται καθ' ο μέρος απορρίφθηκαν οι προσφυγές και η αγωγή των αιτουσών.

8. Επειδή, στις διατάξεις του άρθρου 94 παρ. 1, 2 και 3 του Συντάγματος, όπως αυτές ισχύουν μετά την αναθεώρησή του με το από 6 Απριλίου 2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, ορίζεται ότι στο Συμβούλιο της Επικρατείας και τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια υπάγονται οι διοικητικές διαφορές, όπως νόμος ορίζει, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου (παρ. 1), ότι στα πολιτικά δικαστήρια υπάγονται οι ιδιωτικές διαφορές, καθώς και οι υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, όπως νόμος ορίζει (παρ. 2) και ότι σε ειδικές περιπτώσεις και προκειμένου να επιτυγχάνεται η ενιαία εφαρμογή της αυτής νομοθεσίας μπορεί να ανατεθεί με νόμο η εκδίκαση κατηγοριών ιδιωτικών διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια ή κατηγοριών διοικητικών διαφορών ουσίας στα πολιτικά δικαστήρια (παρ. 3). Από τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις προκύπτει ότι το Σύνταγμα επιβάλλει την υπαγωγή των ιδιωτικών διαφορών στα πολιτικά δικαστήρια και των διοικητικών διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια, αποκλείει δε κατ' αρχήν από τον κοινό νομοθέτη την εξουσία να χαρακτηρίζει ως διοικητικές διαφορές, όσες από τη φύση τους είναι ιδιωτικές και ως ιδιωτικές διαφορές, όσες από τη φύση τους είναι διοικητικές. Όμως επιτρέπει σε αυτόν, σε αντίθεση με το προηγούμενο συνταγματικό καθεστώς, σε εξαιρετικές και μόνο περιπτώσεις προς εξασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής της ίδιας νομοθεσίας, την ανάθεση της εκδίκασης ορισμένων κατηγοριών ιδιωτικών διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια ή αντιστρόφως (Α.Ε.Δ. 4/2017 πρβλ. Α.Ε.Δ. 17/2021, 42/2011, 10/2003).

9. Επειδή, με το άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 1406/1983, που εκδόθηκε σε εκτέλεση της διάταξης του άρθρου 94 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως αυτή ίσχυε πριν την ως άνω συνταγματική αναθεώρηση, υπήχθησαν στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων όλες οι διοικητικές διαφορές ουσίας, μεταξύ δε των ενδεικτικά προβλεπόμενων στην παρ. 2 του ιδίου άρθρου περιπτώσεων περιελήφθησαν και οι διαφορές που αναφύονται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας των διοικητικών συμβάσεων (περ. ι'), δηλαδή οι διαφορές που προέρχονται από διοικητική σύμβαση και ανάγονται στο κύρος, την ερμηνεία και την εκτέλεση αυτής ή σε οποιαδήποτε παρεπόμενη της σύμβασης αξίωση [Α.Ε.Δ. 4/2017, πρβλ. και άρθρο 6 παρ. 2 περ. α' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας - ν. 2717/1999 - ως είχε προτού τροποποιηθεί με το άρθρο 60 του ν. 4689/2020]. Περαιτέρω, με το άρθρο 175 του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» (Α' 147), με τις διατάξεις του οποίου θεσπίσθηκαν ενιαίοι κανόνες για τις διαδικασίες προγραμματισμού, ανάθεσης, σύναψης και εκτέλεσης των ανωτέρω δημοσίων συμβάσεων, ορίσθηκε, αρχικώς, ότι «1. Κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτει από τη σύμβαση κατασκευής δημόσιου έργου επιλύεται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής στο αρμόδιο δικαστήριο κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας ή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, με την επιφύλαξη των επόμενων παραγράφων … 2. Αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκαση των διαφορών αυτών είναι το διοικητικό ή το πολιτικό εφετείο της περιφέρειας, στην οποία εκτελείται το έργο […]» (πρβλ. όμοια διατύπωση και στο άρθρο 77 παρ. 1 και 2 του ν. 3669/2008 «Κύρωση της κωδικοποίησης της νομοθεσίας κατασκευής δημοσίων έργων», Α' 116). Υπό το ως άνω νομοθετικό καθεστώς έχει κριθεί παγίως από το Α.Ε.Δ. ότι συμβάσεις από τις οποίες γεννώνται διαφορές υπαγόμενες στην δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι διαφορές ουσίας από τις συμβάσεις δημοσίων έργων, δεν είναι όλες οι συμβάσεις που συνάπτονται κατά τη νομοθεσία περί δημοσίων έργων, αλλά μόνον οι διοικητικές. Η σύμβαση δε είναι διοικητική, αν ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη είναι το Ελληνικό Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και με τη σύναψη της σύμβασης επιδιώκεται η ικανοποίηση σκοπού, τον οποίο ο νόμος έχει αναγάγει σε δημόσιο, το δε Ελληνικό Δημόσιο ή το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, είτε βάσει του κανονιστικού καθεστώτος που διέπει τη σύμβαση, είτε βάσει ρητρών που προβλέπονται κανονιστικώς και έχουν περιληφθεί στη σύμβαση, οι οποίες αποκλίνουν από το κοινό δίκαιο, βρίσκεται, προς ικανοποίηση του εν λόγω σκοπού, σε υπερέχουσα θέση έναντι του αντισυμβαλλόμενου μέρους, δηλαδή σε θέση που δεν προσιδιάζει στον δυνάμει των διατάξεων του ιδιωτικού δικαίου συναπτόμενο συμβατικό δεσμό (Α.Ε.Δ. 4/2017, 21/2009, 18/2009, 14/2007, 6/2007). Συμβάσεις που δεν συγκεντρώνουν σωρευτικά τα γνωρίσματα αυτά είναι ιδιωτικές και οι διαφορές από αυτές υπάγονται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων. Επομένως, σύμβαση με αντικείμενο την κατασκευή δη-

μοσίου έργου, η οποία συνάπτεται κατά τη νομοθεσία για τα δημόσια έργα, δεν έχει από τη φύση της διοικητικό χαρακτήρα, όταν σε αυτή δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος το Ελληνικό Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, αλλά νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, έστω και αν το τελευταίο ανήκει στο δημόσιο ή είναι δημόσια επιχείρηση που λειτουργεί κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας ή προβλέπεται από τον νόμο η εφαρμογή της νομοθεσίας για τα δημόσια έργα (πρβλ. Α.Ε.Δ. 4/2017, πρβλ. Α.Ε.Δ. 7/2022, 6/2022, 5/2022, 17/2021, 4/2012, 42/2011, 29/2011, 7/1992, 45/1991, 10/1987 κ.ά., ΣτΕ 1155/2022, 1664/2009 Ολομ. 1031/1995 Ολομ. κ.ά., Α.Π. 268/2023, 891/2018).

10. Επειδή, στη συνέχεια και σε εκτέλεση της διάταξης της παρ. 3 του άρθρου 94 του Συντάγματος, που προβλέπει ότι σε ειδικές περιπτώσεις και με σκοπό την ενιαία εφαρμογή της αυτής νομοθεσίας μπορεί να ανατεθεί με νόμο η εκδίκαση κατηγοριών ιδιωτικών διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια, με τα άρθρα 21-23 και 26-28 του ν. 4491/2017 (Α' 152/13.10.2017), η ισχύς του οποίου κατά το άρθρο 31 αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τροποποιήθηκαν, πλην άλλων, διατάξεις του ν. 4412/2016 οι οποίες καθορίζουν τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων για την επίλυση των διαφορών που γεννώνται κατά την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων κατασκευής δημοσίων έργων και καταργήθηκε το άρθρο 64 του ΕισΝ του ΚΠολΔ. Ειδικότερα, με το άρθρο 21 του ως άνω ν. 4491/2017 αντικαταστάθηκε το άρθρο 175 (Δικαστική επίλυση διαφορών) του Βιβλίου Ι (άρθρα 3-221) του ν. 4412/2016, το οποίο ορίζει πλέον ότι «1. Κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτει από τη σύμβαση κατασκευής δημόσιου έργου, ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ως ιδιωτικού δικαίου, επιλύεται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής στο διοικητικό εφετείο της περιφέρειας, στην οποία εκτελείται το έργο […]», με το άρθρο 23 προστέθηκε, πλην άλλων, παρ. 14 στο άρθρο 376 (Μεταβατικές διατάξεις) του αυτού ν. 4412/2016, η οποία ορίζει ότι «Το άρθρο 175 του ν. 4412/2016 εφαρμόζεται και στις διαφορές που ανακύπτουν από συμβάσεις έργων και μελετών που έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4412/2016» και με το άρθρο 28 του ν. 4491/2017 προστέθηκε διάταξη (παρ. 14) για τον χρόνο εφαρμογής των πιο πάνω ρυθμίσεων στο άρθρο 379 (Έναρξη ισχύος) του ν. 4412/2016, σύμφωνα με την οποία «1. … 14. Προσφυγές ή αγωγές, που έχουν κατατεθεί μέχρι την 1.11.2017, δικάζονται από το Δικαστήριο, στο οποίο έχουν κατατεθεί. Εξαιρετικά, όσες από αυτές εκκρεμούν στο πολιτικό Πενταμελές Εφετείο αλλά δεν είναι εγγεγραμμένες στο πινάκιο γιατί έχει ματαιωθεί η συζήτησή τους, όταν επαναφερθούν για συζήτηση, θα εισαχθούν στο πολιτικό Τριμελές Εφετείο». Στην αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει την ανωτέρω ρύθμιση του άρθρου 28 αναφέρεται ότι «προβλέπεται μεταβατική διάταξη για τις υποθέσεις, προσφυγές ή αγωγές, που εκκρεμούν στα πολιτικά εφετεία» (αριθ. τροπολ. 1275/112/9.10.2017).

11. Επειδή, από τις αναφερόμενες στην προηγούμενη σκέψη διατάξεις του ν. 4412/2016, όπως τροποποιήθηκαν με τον ν. 4491/2017, προκύπτει ότι με τις εν λόγω διατάξεις ο νομοθέτης απέβλεψε στην ενοποίηση της δικαιοδοσίας επίλυσης των διαφορών που ανακύπτουν μεταξύ των συμβαλλομένων από σύμβαση, πλην άλλων, κατασκευής δημοσίου έργου, ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ιδιωτικής και ειδικότερα από το αν ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη είναι νπδδ ή το Δημόσιο ή αν αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη είναι νπιδ. Έτσι, στον ν. 4412/2016 ορίζεται, πλέον, ότι οι διαφορές μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτουν από σύμβαση κατασκευής δημόσιου έργου του Βιβλίου Ι (άρθρα 3-221), ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ως ιδιωτικού δικαίου, επιλύονται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής στο διοικητικό εφετείο της περιφέρειας στην οποία εκτελείται το έργο (άρθρο 175 παρ. 1) και ότι η ρύθμιση αυτή εφαρμόζεται και στις διαφορές που ανακύπτουν από συμβάσεις έργων και μελετών που έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4412/2016 (άρθρο 376 παρ. 4). Κατά την έννοια και τον σκοπό της τελευταίας διάταξης, ως συμβάσεις έργου που έχουν συναφθεί πριν από την ισχύ του ν. 4412/2016 νοούνται οι συμβάσεις εκείνες οι οποίες κατά τον χρόνο της σύναψής τους ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής και παρέπεμπαν για την εκτέλεσή τους στα ισχύοντα κατά τον χρόνο κατάρτισης της σύμβασης αντίστοιχα νομοθετήματα που ρύθμιζαν την εκτέλεση των δημοσίων έργων. Εντούτοις, για τις εκκρεμείς υποθέσεις επίλυσης διαφορών από σύμβαση κατασκευής δημοσίου έργου, οι οποίες κατατέθηκαν έως 1.11.2017 ενώπιον του οικείου δικαστηρίου, διατηρείται, ως είχε, η χωριστή κατανομή της δικαιοδοσίας μεταξύ των πολιτικών και διοικητικών δικαστηρίων για την εκδίκασή τους, καθόσον ορίζεται ρητώς ότι προσφυγές ή αγωγές, που έχουν κατατεθεί μέχρι την 1.11.2017, δικάζονται από το δικαστήριο, στο οποίο έχουν κατατεθεί (άρθρο 379 παρ. 14), προκειμένου δε να μην καταλείπεται ερμηνευτική αμφιβολία ως προς το εύρος εφαρμογής της διάταξης αυτής από πλευράς διαχρονικού δικαίου διευκρινίζεται και στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4491/2017 ότι πρόκειται για τις υποθέσεις (προσφυγές ή αγωγές), που εκκρεμούν την 1.11.2017 στα πολιτικά δικαστήρια.

12. Επειδή, το νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, υπό την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ» και τον διακριτικό τίτλο «ΕΛΤΑ» με έδρα την Αθήνα ιδρύθηκε με το ν.δ. 496/1970 (Α' 73, ισχύς από την 1.5.1970) και το καταστατικό του κυρώθηκε με το β.δ. 804/1970 (Α' 271). Σύμφωνα με τα ανωτέρω νομοθετήματα, το εν λόγω νομικό πρόσωπο έχει ως σκοπό την οργάνωση, εκμετάλλευση και ανάπτυξη της Ταχυδρομικής Υπηρεσίας, αποτελεί δημόσια επιχείρηση, λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας υπό μορφή ανώνυμης εταιρείας, απολαύει διοικητικής και οικονομικής αυτονομίας, ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο και τελεί υπό την εποπτεία του (βλ. και π.δ. 277/1975, Α' 83). Με τον ν. 2668/1998 (Α' 282) ορίσθηκε ότι κύριος σκοπός και αποστολή των Ελληνικών Ταχυδρομείων είναι η παροχή ταχυδρομικών υπηρεσιών

και ότι φορέας παροχής καθολικής υπηρεσίας είναι τα ΕΛΤΑ, που εγκαθιστούν, λειτουργούν και εκμεταλλεύονται κατ' αποκλειστικότητα δημόσιο ταχυδρομικό δίκτυο (άρθρα 1, 4 και 19). Στη συνέχεια, με το άρθρο 25 του ν. 2843/2000 (Α' 219), ορίσθηκε, κατά τροποποίηση του β.δ. 804/1970, μεταξύ άλλων, ότι οι μετοχές του ΕΛΤΑ μεταβιβάζονται ελεύθερα κατά την κείμενη νομοθεσία, ότι η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου επί του εκάστοτε μετοχικού κεφαλαίου του ΕΛΤΑ δεν δύναται να είναι κατώτερη του 51% των μετά ψήφου μετοχών αυτού, ότι το καταστατικό του ΕΛΤΑ μπορεί να τροποποιείται κατά τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας για τις ανώνυμες εταιρείες, ότι - με την επιφύλαξη των οικείων διατάξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως ισχύουν κάθε φορά - ο ΕΛΤΑ και οι θυγατρικές επιχειρήσεις του εξαιρούνται από τις διατάξεις του ν. 1418/1984 περί δημοσίων έργων, του ν. 2286/1995 περί προμηθειών, του ν. 716/1977 περί ανάθεσης δημοσίων μελετών και του π.δ. 346/1998 «περί ανάθεσης δημοσίων υπηρεσιών», καθώς και των εκτελεστικών τους διαταγμάτων και ότι έργα, προμήθειες, μελέτες και υπηρεσίες για λογαριασμό του ΕΛΤΑ θα ανατίθενται και θα εκτελούνται με βάση αντίστοιχους Κανονισμούς που θα συνταχθούν από τον ΕΛΤΑ και θα εγκριθούν με σχετική απόφαση του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών εντός έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ακολούθως, με το άρθρο 14 παρ. 1 του ν. 2867/2000 (Α' 273) ορίσθηκε ότι από την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου (19.12.2000) τα Ελληνικά Ταχυδρομεία και οι θυγατρικές εταιρείες αυτών (Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης Ανώνυμος Εταιρεία και Ταχυμεταφορές ΕΛΤΑ Α.Ε.) παύουν να υπάγονται στις διατάξεις που ισχύουν για τις επιχειρήσεις που ανήκουν στο δημόσιο τομέα. Εξάλλου, με το άρθρο 28 (παρ. 1 και 2) του ν. 3185/2003 (Α' 229) καταργήθηκαν το ν.δ. 496/1970, εκτός από τα άρθρα 1, 2, 3, 4, 17 και 18, που ισχύει για όσο χρόνο ο ΕΛΤΑ είναι φορέας παροχής της καθολικής υπηρεσίας, το β.δ. 804/1970 και το π.δ. 277/1975. Επίσης, με το άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3429/2005 (Α' 314), ορίσθηκε, ως "δημόσια επιχείρηση" κάθε ανώνυμη εταιρία, στην οποία το ελληνικό δημόσιο δύναται να ασκεί, άμεσα ή έμμεσα, αποφασιστική επιρροή (και) λόγω των κανόνων, που τη διέπουν. Τέλος, με το άρθρο 20 (παρ. 1 περ. α', β') του ν. 4053/2012 (Α' 44) καταργήθηκαν το ν.δ. 496/1970 (εκτός από τα άρθρα 1 και 17) και ο ν. 2668/1998 όπως είχε τροποποιηθεί (εκτός από τα άρθρα 23, 26, 27, 28 και 29), ενώ με το άρθρο 21 (παρ. 2) του ίδιου νόμου ορίσθηκε ότι η ΕΛΤΑ Α.Ε. παραμένει φορέας παροχής καθολικής υπηρεσίας έως τις 31.12.2028 και ότι οι όροι παροχής της καθολικής υπηρεσίας καθορίζονται με τη σύμβαση ανάθεσης, που συνάπτεται μεταξύ του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και της ΕΛΤΑ Α.Ε., σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ίδιο νόμο. Από τις ανωτέρω διατάξεις, όπως αυτές ίσχυσαν διαδοχικώς, προκύπτει ότι η ΕΛΤΑ Α.Ε, αποτελούσε ανέκαθεν νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το οποίο εξακολουθεί να λειτουργεί με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας (πρβλ. Α.Π. 147/2023).

13. Επειδή, εν προκειμένω, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν, μεταξύ άλλων, τα εξής: Με την από 25.4.2001 διακήρυξη η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ Α.Ε.» (ΕΛΤΑ) προκήρυξε δημόσιο ανοικτό μειοδοτικό διαγωνισμό με το σύστημα «Μελέτη - κατασκευή με κατ' αποκοπή εργολαβικό αντάλλαγμα για ολόκληρο το έργο» για την ανάδειξη αναδόχου εκτέλεσης του έργου «Κτιριακές Εγκαταστάσεις Νέου Αυτοματοποιημένου Κέντρου Διαλογής Αττικής (ΚΔΑ)». Σύμφωνα με το άρθρο 1 της διακήρυξης, Κύριος του Έργου και Αναθέτουσα Αρχή είναι τα ΕΛΤΑ, Προϊσταμένη Αρχή είναι το Διοικητικό Συμβούλιο των ΕΛΤΑ και Διευθύνουσα Υπηρεσία είναι η Διεύθυνση Τεχνικών Έργων των ΕΛΤΑ [εφεξής: «ΔΤΕΥ»], κατά το άρθρο 14 της διακήρυξης το έργο χρηματοδοτείται από κοινοτικούς και εθνικούς πόρους, ενώ κατά το άρθρο 24 για τη συγκεκριμένη εργολαβία μελέτης και κατασκευής ισχύουν, πλην άλλων, η νομοθεσία περί δημοσίων έργων (ν. 1418/1984, π.δ. 609/1985, ν. 2229/1994 κ.λπ.) και η οδηγία 93/37 ΕΟΚ. Στο άρθρο 1 παρ. 3 του ν. 1418/1984 ορίζεται ότι «… δημόσια έργα είναι όλα τα έργα που εκτελούν φορείς του δημόσιου τομέα και συνδέονται με οποιοδήποτε τρόπο με το έδαφος …». Με την υπ' αρ. 1122/7.12.2001 (θέμα 15ο) απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου (Δ.Σ.) των ΕΛΤΑ (βλ. και έγγραφο 24/9634/011.3/10.12.2001), το αποτέλεσμα του διαγωνισμού κατακυρώθηκε στην αιτούσα Κοινοπραξία, υπό την τότε σύνθεση των μελών της με την επωνυμία «Κ.Ι. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. - J & P ΕΛΛΑΣ Α.Τ.Ε. - ΒΙΟΤΕΡ Α.Ε.». Ακολούθως, υπεγράφη μεταξύ των ΕΛΤΑ και της αναδόχου Κοινοπραξίας η σχετική από 6.9.2002 «Σύμβαση εργολαβίας», με την οποία η τελευταία ανέλαβε την εκτέλεση του ανωτέρω έργου, σύμφωνα με τη νομοθεσία περί δημοσίων έργων (ν. 1418/1984 κ.ά., βλ. παρ. 3 της σύμβασης), έναντι συνολικού τιμήματος ύψους 14.828.349,23 ευρώ [συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α.]. Το συμβατικό αντικείμενο του έργου περιελάμβανε σύνταξη μελετών εφαρμογής, έκδοση οικοδομικής άδειας και λοιπών απαιτούμενων εγκρίσεων και αδειών και εκτέλεση όλων των απαραίτητων εργασιών για την κατασκευή, συντήρηση και θέση του έργου σε πλήρη λειτουργία, ο δε συνολικός συμβατικός χρόνος για τη μελέτη, εκτέλεση και παράδοση του έργου ορίσθηκε σε 810 ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης. Στο πλαίσιο εκτέλεσης της ανωτέρω σύμβασης ανέκυψαν μεταξύ των συμβαλλομένων διαφωνίες σχετικά με την ανάθεση νέων πρόσθετων εργασιών για την επίλυση των οποίων οι αιτούσες άσκησαν ενστάσεις και αιτήσεις θεραπείας κατά πράξεων οργάνων του κυρίου του έργου και στη συνέχεια, κατόπιν της εν όλω ή εν μέρει απόρριψης αυτών, άσκησαν προσφυγές και αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων για τις παρακάτω διαφωνίες που προέκυψαν από: α) τις υπ' αρ. 24/105/66011.3/25.2.2005 και 24/10567/011.3/25.2.2005 αποφάσεις του Δ.Σ. της ΕΛΤΑ Α.Ε. σχετικά με την αύξηση του συμβατικού αντικειμένου του έργου, λόγω εφαρμογής του νέου συντελεστή σεισμικής επιτάχυνσης εδάφους από 0,16 σε 0,24, συνολικής δαπάνης 6.966.323 ευρώ και τη σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού Ανάθεσης Μελετών και Κατασκευών Τεχνικών Έργων

ΕΛΤΑ, με κατ' αποκοπή εργολαβικό αντάλλαγμα, ποσού 6.966.323 ευρώ για την εκτέλεση όλων των πρόσθετων εργασιών που προκύπτουν από την αύξηση του συντελεστή σεισμικής επιτάχυνσης και την ολοκλήρωση του έργου, στον ίδιο χρόνο, σύμφωνα με την αρχική σύμβαση «με το κλειδί στο χέρι» [από 21.10.2005 προσφυγή ενώπιον του Εφετείου Αθηνών - αρ. κατ. 1470/2005 και 1348/21.10.2005], β) την 24/10754/011.3/27.10.2005 απόφαση του Δ.Σ. της ΕΛΤΑ Α.Ε. με την οποία απορρίφθηκε το από 24.10.2005 αίτημα της 4ης αιτούσας Κοινοπραξίας για καταβολή της νόμιμης αμοιβής για την εκτέλεση κατόπιν εγγράφων εντολών των νέων εργασιών που δεν εμπίπτουν στην αρχική σύμβαση και αποφασίσθηκε η ολοκλήρωση του έργου στο ποσό των 6.966.323 ευρώ, συμπεριλαμβανομένων της αναθεώρησης, των αμοιβών μελετών και του ΦΠΑ [από 26.6.2006 προσφυγή ενώπιον του Εφετείου Αθηνών - αρ. κατ. 759/2006 και 762/26.6.2006], γ) τον 28ο Λογαριασμό του έργου [από 27.7.2007 προσφυγή ενώπιον του Εφετείου Αθηνών - αρ. κατ. 864/2007 και 847/27.7.2007], δ) την υποβολή του 27ου Λογαριασμού του έργου, για την πιστοποίηση της πληρωμής συμβατικών και νέων εργασιών που εκτελέστηκαν μέχρι 30.6.2006 [από 22.5.2007 προσφυγή ενώπιον του Εφετείου Αθηνών - αρ. κατ. 637/2007 και 619/22.5.2007], ε) την υποβολή του 28ου Λογαριασμού του έργου για την πιστοποίηση της πληρωμής συμβατικών και νέων εργασιών που εκτελέστηκαν μέχρι 30.6.2006 (ή 31.7.2006) [από 25.5.2007 προσφυγή ενώπιον του Εφετείου Αθηνών - αρ. κατ. 655/2007 και 639/25.5.2007], στ) την υποβολή του 26ου λογαριασμού του έργου για την πιστοποίηση της πληρωμής συμβατικών και νέων εργασιών που εκτελέστηκαν μέχρι 31.5.2006 [από 27.4.2007 προσφυγή ενώπιον του Εφετείου Αθηνών - αρ. κατ. 584/2007 και 536/27.4.2007], ζ) την υποβολή του 29ου Λογαριασμού του έργου για την πιστοποίηση της πληρωμής συμβατικών εργασιών που εκτελέστηκαν μέχρι 31.8.2006 και της πληρωμής νέων εργασιών που εκτελέστηκαν μέχρι 30.6.2006 [από 1.8.2007 προσφυγή ενώπιον του Εφετείου Αθηνών - αρ. κατ. 886/2007 και 867/1.8.2007), η) την υποβολή του 30ού Λογαριασμού του έργου για την πιστοποίηση της πληρωμής συμβατικών και νέων εργασιών που εκτελέστηκαν μέχρι 31.10.2006 [από 10.9.2007 αγωγή ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών - ΓΑΚ 195673/2007], θ) την υποβολή στις 13.7.2007 (αρ. πρωτ. 1891) από την ανάδοχο κοινοπραξία της τελικής επιμέτρησης του επίδικου έργου [από 26.5.2008 προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών - ΓΑΚ 106323/2008], ι) την 1.1.4/11275/011.3/3.7.2007 απόφαση του Δ.Σ. της ΕΛΤΑ Α.Ε., με την οποία αποφασίστηκε η επιβολή ποινικών ρητρών σε βάρος της αναδόχου κοινοπραξίας και η άμεση παρακράτησή τους με την κατάπτωση ισόποσης εγγυητικής επιστολής, καθώς και από την 1.3.1./1862/437.50/12.7.2007 απόφαση της ΔΤΕΥ, με την οποία επιβλήθηκαν, σε βάρος της αναδόχου κοινοπραξίας, ποινικές ρήτρες συνολικού ποσού 1.099.529,60 ευρώ και άμεση παρακράτηση αυτών με την κατάπτωση ισόποσης εγγυητικής επιστολής, λόγω υπέρβασης των προβλεπόμενων από το εγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα του επίδικου έργου ημερομηνιών αποπεράτωσης των χώρων παραγωγής (31.5.2005), πλέον των 70 ημερολογιακών ημερών και όλου του έργου (28.10.2005) πλέον των 120 ημερολογιακών ημερών [από 26.5.2008 προσφυγή ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών - ΓΑΚ 106300/2008] και ια) την υποβολή του 32ου λογαριασμού του έργου για την πιστοποίηση της πληρωμής συμβατικών και νέων εργασιών που εκτελέστηκαν μέχρι 31.10.2006 [από 22.10.2009 προσφυγή - αγωγή ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών - ΓΑΚ 199891/2009]. Εν συνεχεία, επί των 21.10.2005 και 26.6.2006 προσφυγών [ανωτέρω α' και β'], της από 25.5.2007 προσφυγής [ε'], της από 1.8.2007 προσφυγής [ζ'] και των από 27.4.2007, 22.5.2007 και 27.7.2007 προσφυγών [στ', δ' και γ'] δημοσιεύθηκαν οι 5597/2007, 2930/2008, 3168/2008 και 5383/2008, αντίστοιχα, αποφάσεις του Εφετείου Αθηνών, με τις οποίες, πλην άλλων, κρίθηκαν τα εξής: «Κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 1418/1984, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 2229/1994, ο νόμος αυτός εφαρμόζεται σε όλα τα έργα που προγραμματίζονται και εκτελούνται από τους φορείς που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 2190/1994. Στους φορείς αυτούς, κατά την περ. ε' του τελευταίου αυτού άρθρου συγκαταλέγονται τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στο κράτος ή επιχορηγούνται τακτικώς, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, από κρατικούς πόρους κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή το κράτος κατέχει το 51% τουλάχιστον του μετοχικού τους κεφαλαίου. Κατά το άρθρο 5 του β.δ. 804/1970 «περί κυρώσεως του καταστατικού του Ελληνικού Ταχυδρομείου» όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 25 παρ. 1 του ν. 2843/2000 η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου επί του εκάστοτε μετοχικού κεφαλαίου του ΕΛΤΑ δεν δύναται να είναι κατώτερη του πενήντα ένα τοις εκατό (51%) των μετά ψήφου μετοχών αυτού και επομένως ο νόμος 1418/1984 εφαρμόζεται κατ' αρχή και επί του ΕΛΤΑ. Περαιτέρω όμως με το άρθρο 6 παρ. 4 του πιο πάνω β.δ. όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 25 παρ. 1 του ν. 2843/2000, ορίζεται ότι με την επιφύλαξη των οικείων διατάξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως ισχύουν κάθε φορά, ο ΕΛΤΑ και οι θυγατρικές επιχειρήσεις του εξαιρούνται από τις διατάξεις του ν. 1418/1984 περί δημοσίων έργων, του ν. 2286/1995 περί προμηθειών, του ν. 716/1977 περί ανάθεσης δημοσίων μελετών και του π.δ. 346/1998 «περί ανάθεσης δημοσίων υπηρεσιών» καθώς και των εκτελεστικών αυτών διαταγμάτων τους, όπως ισχύουν σήμερα. Έργα, προμήθειες, μελέτες και υπηρεσίες για λογαριασμό του ΕΛΤΑ θα ανατίθενται και θα εκτελούνται με βάση αντίστοιχους Κανονισμούς που θα συνταχθούν από τον ΕΛΤΑ και θα εγκριθούν με σχετική απόφαση του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών εντός έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, με το άρθρο δε 14 παρ. 1 του ν. 2867/2000 τα Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ) και οι θυγατρικές εταιρείες αυτών έπαυσαν να υπάγονται στις διατάξεις που ισχύουν για τις επιχειρήσεις που ανήκουν στο δημόσιο τομέα. Συνεπώς αφού εξαιρείται ο ΕΛΤΑ από τις διατάξεις του ν. 1418/1984 εξαιρείται και από τις διατάξεις των

άρθρων 12 και 13 του νόμου αυτού, που προβλέπουν τη διοικητική και δικαστική επίλυση των διαφορών, οι οποίες ανακύπτουν από την εκτέλεση δημοσίων έργων και δεν υφίσταται για τις διαφορές αυτές η αρμοδιότητα του Εφετείου, δεν έχει δε έννομη συνέπεια οποιαδήποτε συμφωνία των ενδιαφερομένων με την οποία καθορίζεται ως αρμόδιο το Εφετείο να δικάσει διαφορά από σύμβαση κατασκευής έργου, που δεν εμπίπτει στις παραπάνω κατηγορίες, αφού με ιδιωτική βούληση δεν χωρεί παρέκταση της καθ' ύλην και κατά λειτουργία αρμοδιότητος και υπέρβαση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας σύμφωνα με την αναγκαστικού δικαίου διάταξη του άρθρου 12 παρ. 2 ΚΠολΔ, η τήρηση της οποίας εξετάζεται αυτεπαγγέλτως». Με τις σκέψεις αυτές το Εφετείο Αθηνών έκρινε, με τις προαναφερθείσες αποφάσεις του, ότι είναι καθ' ύλην αναρμόδιο και παρέπεμψε τα ασκηθέντα ενώπιόν του ένδικα βοηθήματα στο καθ' ύλη και κατά τόπο αρμόδιο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών. Κατόπιν αυτού, οι αιτούσες κατέθεσαν στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών κλήση προς συζήτηση των ως άνω προσφυγών τους που είχαν παραπεμφθεί ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου. Μετά ταύτα, όλα τα ως άνω ένδικα βοηθήματα (προσφυγές και αγωγή), ήτοι όσα παραπέμφθηκαν από το Εφετείο Αθηνών [ανωτέρω υπό α' έως ζ'], όσα κατατέθηκαν το πρώτον ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών [ανωτέρω η' έως ια'] καθώς και μία αγωγή της ΕΛΤΑ Α.Ε. συνεκδικάσθηκαν από το τελευταίο (δικάσιμος 27.9.2018) και στις 20.5.2019 δημοσιεύθηκε η απόφαση 1905/2019 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, με την οποία τα ένδικα βοηθήματα των αιτουσών καθώς και η αγωγή της ΕΛΤΑ Α.Ε., απορρίφθηκαν ως απαράδεκτα, λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας του δικάσαντος δικαστηρίου, με την αιτιολογία ότι η επίμαχη από 6.9.2002 σύμβαση έργου αποτελεί διοικητική σύμβαση, καθόσον, με βάση και τα λοιπά κριτήρια που αναφέρει το ανωτέρω δικαστήριο στην απόφασή του, η ΕΛΤΑ Α.Ε., αν και αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, εξυπηρετεί εν τούτοις σκοπό δημοσίου συμφέροντος και ασκεί δημόσια εξουσία, η δε σύναψη της σύμβασης αποσκοπούσε στην ικανοποίηση του δημόσιου σκοπού (ταχυδρομικές υπηρεσίες), δηλαδή το αντικείμενο της σύμβασης είχε σχέση με την άσκηση δημόσιας υπηρεσίας με λειτουργική έννοια και, τέλος, η κατάρτιση και εκτέλεσή της διεπόταν, εν μέρει, από όρους που απέκλιναν από το κοινό αστικό δίκαιο, με αποτέλεσμα τα ΕΛΤΑ να βρίσκονται σε θέση μη προσιδιάζουσα στον δυνάμει των διατάξεων του ιδιωτικού δικαίου συναπτόμενο συμβατικό δεσμό.

14. Επειδή, μετά την ως άνω απορριπτική, ελλείψει δικαιοδοσίας, απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, οι αιτούσες άσκησαν εκ νέου, κατ' επίκληση των άρθρων 9 παρ. 4 του ν. 1649/1986 και 41 του ν. 3659/2008 (που προβλέπουν την εκ νέου άσκηση ενδίκου βοηθήματος το οποίο έχει απορριφθεί για έλλειψη δικαιοδοσίας, πρβλ. Α.Ε.Δ. 6/2023, 4/2023 κ.ά.) τα προαναφερθέντα ένδικα βοηθήματα (προσφυγές και αγωγή) ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών ως κατά δικαιοδοσία και κατά τόπο αρμόδιου δικαστηρίου, τιτλοφορούμενα ως «αγωγή - προσφυγή» και ομοίου, κατ' αρχήν, περιεχομένου με αυτά που απορρίφθηκαν τελεσιδίκως από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας. Το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών με τις 1664, 1667, 1669, 1670, 1672, 1673, 1676, 1677, 1690, 1692 και 1693/2023 αποφάσεις του εκδίκασε τις «αγωγές - προσφυγές» - αντίστοιχες προς τα ως άνω από 26.5.2008, 27.7.2007, 26.5.2008, 21.10.2005, 26.6.2006, 22.5.2007, 25.5.2007, 10.9.2007, 27.4.2007, 1.8.2007 και 22.10.2009 ένδικα βοηθήματα των αιτουσών, και έκρινε καθ' ερμηνεία, μεταξύ άλλων, των διατάξεων των άρθρων 94 (παρ. 1-3) του Συντάγματος, 1 (παρ. 2 περ. ι') του ν. 1406/1983 και 21, 23 και 28 του ν. 4491/2017 ότι οι διατάξεις του ν. 4491/2017, με τις οποίες το πρώτον υπήχθη στη δικαιοδοσία των διοικητικών εφετείων η επίλυση όλων των διαφορών από συμβάσεις κατασκευής δημόσιου έργου, ανεξάρτητα από τη φύση των συμβάσεων ως διοικητικών ή ιδιωτικού δικαίου, δεν εφαρμόζονται στην εν λόγω υπόθεση, διότι η επίδικη διαφορά ιδιωτικού δικαίου ήταν ήδη εκκρεμής ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων κατά την κρίσιμη ημερομηνία της 1.11.2017. Περαιτέρω, ως προς τη φύση της διαφοράς το ως άνω Δικαστήριο έκρινε ότι η επίμαχη σύμβαση δεν είναι διοικητική, εφόσον αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ότι για τον χαρακτήρα της σύμβασης δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι αυτή είχε συναφθεί κατά τη νομοθεσία περί δημοσίων έργων ή το ότι η αντισυμβαλλόμενη της αναδόχου κοινοπραξίας είναι δημόσια επιχείρηση και, τουλάχιστον κατά τον χρόνο κατάρτισης της σύμβασης, ανήκε στο Ελληνικό Δημόσιο, και ότι η επίδικη διαφορά, η οποία γεννήθηκε κατά την εκτέλεση της από 6.9.2002 σύμβασης που είχε συναφθεί μεταξύ της ανώνυμης εταιρείας «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ Α.Ε.» (νπιδ) και της ενάγουσας - προσφεύγουσας αναδόχου κοινοπραξίας, είναι διαφορά ιδιωτικού δικαίου, υπαγόμενη στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων. Με τις ανωτέρω αιτιολογίες το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών απέρριψε τις «αγωγές - προσφυγές» των αιτουσών, λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας των διοικητικών δικαστηρίων.

15. Επειδή, από το προαναφερθέν νομικό και πραγματικό μέρος της υπόθεσης προκύπτει ότι οι ένδικες διαφορές με βάση τα αρχικά εισαγωγικά δικόγραφα των προσφυγών και της αγωγής των αιτουσών γεννήθηκαν από διαφωνίες μεταξύ των συμβαλλομένων μερών που ανέκυψαν στο πλαίσιο εκτέλεσης της από 6.9.2002 σύμβασης για την κατασκευή δημοσίου έργου (Κτιριακές εγκαταστάσεις νέου αυτοματοποιημένου κέντρου διαλογής Αττικής -ΚΔΑ), η οποία συνήφθη μεταξύ νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, ήτοι μεταξύ της ανώνυμης εταιρείας «ΕΛΤΑ Α.Ε.» και της αναδόχου κοινοπραξίας. Η ανωτέρω από 6.9.2002 σύμβαση προβλέπει ως εφαρμοστέο το τότε ισχύον νομοθετικό καθεστώς περί δημοσίων έργων (ν. 1418/1984 κ.ά., βλ. παρ. 3 της σύμβασης και άρθρο 24 της διακήρυξης), σύμφωνα δε με όσα εκτέθηκαν (ανωτ. σκ. 9), η σύμβαση αυτή δεν είναι διοικητική, αλλά ιδιωτικού δικαίου, δεδομένου ότι κανένα από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Περαιτέρω, εφόσον κανένα από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν είναι νπδδ ή το Ελληνικό Δημόσιο, δεν ασκεί επιρροή, στον χαρακτήρα και τη φύση της

σύμβασης, το γεγονός ότι η ΕΛΤΑ Α.Ε. λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος και για την κοινή ωφέλεια, ότι η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου επί του εκάστοτε μετοχικού κεφαλαίου της ΕΛΤΑ Α.Ε. δεν δύναται να είναι κατώτερη του 51% των μετά ψήφου μετοχών αυτού, ότι η άνω εργολαβική σύμβαση αφορά την κατασκευή έργου που εξυπηρετεί δημόσιο σκοπό και ότι σκοπός και αποστολή των Ελληνικών Ταχυδρομείων είναι η παροχή καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, για την επίλυση των διαφορών που ανέκυψαν από την προαναφερθείσα σύμβαση ιδιωτικού δικαίου και ανάγονται στο κύρος, την ερμηνεία και την εκτέλεσή της αρμόδια μέχρι την ισχύ του ν. 4491/2017 ήταν τα πολιτικά δικαστήρια. Εξάλλου, μετά τη θέση σε ισχύ του τελευταίου νόμου, η επίλυση κάθε διαφοράς που γεννάται από την αυτή σύμβαση δημοσίου έργου, ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της, υπάγεται στο διοικητικό εφετείο της περιφέρειας στην οποία εκτελείται το έργο, διότι, όπως εκτέθηκε (ανωτ. σκ. 10,11), ο νομοθέτης με τις προαναφερθείσες διατάξεις του ν. 4491/2017 ενοποίησε τη δικαιοδοσία επίλυσης των διαφορών από διοικητικές και ιδιωτικές συμβάσεις κατασκευής δημοσίου έργου, ορίζοντας ως αρμόδιο το οικείο διοικητικό εφετείο ακόμη και για διαφορές από ιδιωτικές συμβάσεις δημοσίων έργων και μελετών που έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4412/2016, όπως είναι κατά τα εκτεθέντα και η προαναφερθείσα από 6.9.2002 σύμβαση. Ειδικώς, όμως, σύμφωνα με τη ρητή διάταξη της παρ. 14 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 (άρθρο 28 του ν. 4491/2017), προσφυγές ή αγωγές για την επίλυση διαφορών από σύμβαση κατασκευής δημοσίου έργου, οι οποίες είχαν κατατεθεί μέχρι την 1η.11.2017, δικάζονται από το δικαστήριο στο οποίο κατατέθηκαν με βάση την μέχρι τότε ισχύουσα νομοθετική κατανομή της δικαιοδοσίας μεταξύ των πολιτικών και διοικητικών δικαστηρίων. Κατά συνέπεια, οι αναφυείσες, εν προκειμένω, επίμαχες διαφορές από την εκτέλεση της από 6.9.2002 σύμβασης ιδιωτικού δικαίου για την κατασκευή δημοσίου έργου υπάγονται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων, δεδομένου ότι όλες οι προσφυγές και η αγωγή των αιτουσών, για τις οποίες το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών με τη 1905/2019 απόφασή του έκρινε ότι στερείται δικαιοδοσίας, εκκρεμούσαν ενώπιόν του την 1η.11.2017 και έπρεπε να εκδικαστούν από το εν λόγω Δικαστήριο, το οποίο για τις διαφορές αυτές διατηρεί, κατά τον νόμο, τη δικαιοδοσία του.

16. Επειδή, το μέλος του Δικαστηρίου Παρασκευή Παπαρσενίου υποστήριξε την ακόλουθη γνώμη: Κατά τον κρίσιμο χρόνο συζήτησης της υπόθεσης ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών (27.9.2018) ίσχυαν οι διατάξεις του άρθρου 2 (παρ. 1 περ. 1 υποπερ. β') του ν. 4412/2016 που ορίζουν ότι «ως «αναθέτοντες φορείς» νοούνται οι αναθέτοντες φορείς κατά την έννοια του άρθρου 224», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 περ. 5 του ν. 4412/2016 «ως «δημόσιες συμβάσεις» και ως «συμβάσεις έργων, μελετών, υπηρεσιών και προμηθειών» νοούνται οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας, οι οποίες συνάπτονται γραπτώς μεταξύ ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων και μιας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών ή αναθετόντων φορέων, αντίστοιχα, και έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων, την εκπόνηση μελετών, την προμήθεια αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών». Τέλος, στο άρθρο 2 παρ. 1 περ. 6 του ν. 4412/2016 προσδιορίζεται ειδικότερα το αντικείμενο των «δημόσιων συμβάσεων έργων». Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 224 παρ. 1 περ. β' του ν. 4412/2016 [που ανήκει στο Βιβλίο ΙΙ «Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών πρώην εξαιρούμενων τομέων (Οδηγία 2014/25/ΕΕ)»] «Για τους σκοπούς του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) αναθέτοντες φορείς είναι εκείνοι οι οποίοι: (…) β) αν δεν είναι αναθέτουσες αρχές ή δημόσιες επιχειρήσεις, ασκούν, μεταξύ των δραστηριοτήτων τους, κάποια από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα άρθρα 228 έως 234 ή συνδυασμό τέτοιων δραστηριοτήτων και λειτουργούν επί τη βάσει ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων τα οποία εκχωρεί αρμόδια αρχή της Ελλάδας». Μια από τις δραστηριότητες που αναφέρεται στο άρθρο 233 παρ. 1 περ. α' του ν. 4412/2016 είναι και οι ταχυδρομικές υπηρεσίες. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 224 παρ. 3 του ν. 4412/2016 ορίζεται ότι «Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, «ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα» νοούνται τα δικαιώματα που εκχωρούνται από αρμόδια αρχή της Ελλάδας μέσω οιασδήποτε διάταξης νόμου ή διοικητικής πράξης που έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζει την άσκηση των δραστηριοτήτων οι οποίες ορίζονται στα άρθρα 228 έως 234 σε έναν ή περισσότερους φορείς, και η οποία επηρεάζει ουσιωδώς την ικανότητα άλλων φορέων να ασκούν τέτοιου είδους δραστηριότητα». Τέτοιος δε αναθέτων φορέας που συνάπτει δημόσιες συμβάσεις, και δη δημόσιες συμβάσεις έργων, αποτελούν και τα ΕΛΤΑ διότι: 1ον) ασκούν ταχυδρομικές δραστηριότητες, ήτοι τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο άρθρο 233 παρ. 1 περ. α' του ν. 4412/2016 και 2ον) λειτουργούν επί τη βάσει ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων που έχει εκχωρήσει αρμόδια αρχή της Ελλάδας, δεδομένου ότι βάσει του ισχύοντος κατά τον χρόνο σύναψης της υπό κρίση σύμβασης (6.2.2002) άρθρου 3 παρ. 1 του ν.δ. 496/1970, «η δια της Γενικής Διευθύνσεως Ταχυδρομείων του Υπουργείου Συγκοινωνιών ασκούμενη Υπηρεσία ανατίθεται αποκλειστικώς εις τον ΕΛΤΑ, κατά τα ειδικώτερον εν τω παρόντι οριζόμενα» και βάσει του επίσης ισχύοντος κατά τον ίδιο χρόνο άρθρου 19 παρ. 1 του ν. 2668/1998 «Φορέας παροχής καθολικής υπηρεσίας είναι τα Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ). Για την παροχή της καθολικής υπηρεσίας ο ΕΛΤΑ εγκαθιστά, λειτουργεί και εκμεταλλεύεται κατ' αποκλειστικότητα δημόσιο ταχυδρομικό δίκτυο». Οι ανωτέρω διατάξεις καταργήθηκαν βέβαια στις 7.3.2012 με βάση το άρθρο 20 παρ. 1 περ. α' και β' του ν. 4053/2012, αντίστοιχα. Ίσχυαν ωστόσο, κατά τον κρίσιμο χρόνο σύναψης της σύμβασης (6.2.2002), οπότε τα ΕΛΤΑ, τα οποία εκμεταλλεύονταν κατά αποκλειστικότητα το δημόσιο ταχυδρομικό δίκτυο βάσει των τότε ισχυόντων νόμων, θα πρέπει να θεωρηθούν ως «αναθέτων φορέας» κατά την ανωτέρω έννοια. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 175 παρ. 1 εδ. α' του ν. 4412/2016 «Κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτει από τη σύμβαση κατασκευής δημόσιου έργου, ανεξάρτητα από τον χαρα-

κτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ιδιωτικού δικαίου, επιλύεται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής στο διοικητικό εφετείο της περιφέρειας, στην οποία εκτελείται το έργο». Η διάταξη αυτή ανήκει στο Βιβλίο Ι (άρθρα 3 έως 221), το οποίο καταρχήν δεν εφαρμόζεται σε δημόσιες συμβάσεις, οι οποίες στο πλαίσιο του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 222 έως 338) ανατίθενται ή διοργανώνονται από αναθέτοντες φορείς του άρθρου 224 του ν. 4412/2016 (βλ. και άρθρο 7 ν. 4412/2016). Εν τούτοις σύμφωνα με το άρθρο 334 του ν. 4412/2016, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 22 περ. 76 ν. 4441/2016 και ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών «Κατά την εκτέλεση των συμβάσεων εφαρμόζονται: α) οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338), β) συμπληρωματικά οι διατάξεις του Κεφαλαίου ΙΙ του Μέρους Β' του Βιβλίου Ι (άρθρα 134 έως 221) του παρόντος νόμου, γ) οι όροι της σύμβασης και δ) συμπληρωματικά ο Αστικός Κώδικας». Επομένως το άρθρο 175 του ν. 4412/2016 εφαρμόζεται συμπληρωματικά και στα ΕΛΤΑ υπό την ιδιότητά τους ως αναθέτοντος φορέα και στο μέτρο αυτό αρμόδιο για εκδίκαση οποιασδήποτε διαφοράς προκύπτει από δημόσια σύμβαση κατασκευής έργου είναι καταρχήν το Διοικητικό Εφετείο, της περιφέρειας στην οποία εκτελείται το έργο. Περαιτέρω, κατά τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 376 παρ. 14 του ν. 4412/2016, όπως προστέθηκε με το άρθρο 23 του ν. 4491/2017 και ίσχυε την 27η Σεπτεμβρίου 2018, οπότε και συζητήθηκε η υπόθεση ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών «Το άρθρο 175 του ν. 4412/2016 εφαρμόζεται και στις διαφορές που ανακύπτουν από συμβάσεις έργων και μελετών που έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4412/2016». Έτσι παρά το γεγονός ότι η επίδικη σύμβαση είχε καταρτισθεί την 6.2.2002, ήτοι πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4412/2016, αρμόδιο Δικαστήριο προς εκδίκαση της επίδικης διαφοράς εξακολουθούσε να είναι το Διοικητικό Εφετείο, της περιφέρειας στην οποία εκτελείται το έργο. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 379 παρ. 14 εδ. α' του ν. 4412/2016, όπως προστέθηκε με το άρθρο 28 του ν. 4491/2017 και ίσχυε κατά τον χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών «Προσφυγές ή αγωγές, που έχουν κατατεθεί μέχρι την 1.11.2017, δικάζονται από το Δικαστήριο, στο οποίο έχουν κατατεθεί». Δεδομένου ότι όλες οι προσφυγές και αγωγές που εκδικάσθηκαν από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών, όπως αυτές παρατίθενται με αφετηρία την οπίσθια σελίδα του 4ου φύλλου και ως την εμπρόσθια σελίδα του 7ου φύλλου της υπ' αρ. 1905/2019 απόφασης του Π. Πρωτ. Αθηνών, είχαν κατατεθεί πριν την 1.11.2017, έχον την δικαιοδοσία και καθ' ύλην αρμόδιο να τις δικάσει ήταν το Δικαστήριο αυτό.

17. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 47 παρ. 4 του ν. 345/1975, να αρθεί η ανακύψασα αποφατική σύγκρουση υπέρ της δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων και να εξαφανισθεί η 1905/2019 απόφαση, με την οποία το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών έκρινε, εσφαλμένως, ότι η προαναφερθείσα σύμβαση είναι διοικητική και ότι δεν είχε δικαιοδοσία να εκδικάσει τα ένδικα βοηθήματα που εκκρεμούσαν ενώπιον του ως προσφυγές και ως αγωγή για την επίλυση διαφορών που ανέκυψαν από την προαναφερθείσα σύμβαση. Ακολούθως, πρέπει να παραπεμφθεί η υπόθεση στο ως άνω δικαστήριο, προς περαιτέρω εκδίκαση (Α.Ε.Δ. 14/2007). Τέλος, επί παραδεκτής υποβολής αιτήσεως άρσεως αποφατικής συγκρούσεως, δεν συντρέχει περίπτωση επιδικάσεως δικαστικής δαπάνης (Α.Ε.Δ. 4/2021, 1/2019 κ.ά.).

Διά ταύτα:

Αίρει υπέρ της δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων την αποφατική σύγκρουση που ανέκυψε μεταξύ του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, κατά το σκεπτικό.

Εξαφανίζει την 1905/2019 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών.

Παραπέμπει στο δικαστήριο αυτό την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση.

Απαλλάσσει τους διαδίκους από τη δικαστική δαπάνη.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 6 Ιουνίου 2024.

Και δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 12 Φεβρουαρίου 2025.

Η Προεδρεύουσα

ΙΩΑΝΝΑ ΚΛΑΠΑ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΕΑ

Αριθμ.103

Διαβιβάζεται η υπ' αρ. 1/2025 απόφαση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, για δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 2 Ιουνίου 2025

Η Πρόεδρος
του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου

ΙΩΑΝΝΑ ΚΛΑΠΑ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΕΑ

Αριθμ. απόφ. 2/2025 (2)

Άρση αμφισβήτησης, ως προς την έννοια των διατάξεων των άρθρων 7, 12 και 14 του ισχύοντος Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ, ν. 4172/2013, Α΄ 167) σε συνδυασμό ερμηνευόμενες με τις διατάξεις της από 16.5.1995 Επιχειρησιακής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΣΣΕ) μεταξύ του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος και της Ομοσπονδίας Εργαζομένων ΟΤΕ, η οποία ανέκυψε, με την υπ' αρ. 2017/2023 παραπεμπτική απόφαση του ΣτΕ λόγω αντιθέσεως με την υπ' αρ. 574/2020 απόφαση του Β1 Πολιτικού Τμήματος του Αρείου Πάγου.

ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
(κατά το άρθρο 100 του Συντάγματος)

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Ευαγγελία Νίκα, Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας, Πρόεδρο, Ιωάννα Κλάπα - Χριστουδουλέα, Πρόεδρο του Αρείου

Πάγου, Σωτηρία Ντούνη, Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, Βαρβάρα Ραφτοπούλου, Παρασκευή Μπραΐμη, Αναστασία - Μαρία Παπαδημητρίου, Ευσταθία Σκούρα - Εισηγήτρια, Συμβούλους Επικρατείας, τακτικά μέλη, Παναγιώτα Γκουδή - Νινέ, Νίκη Κατσιαούνη, Ελένη Θεοδωρακοπούλου, Διονυσία Νίκα, Αρεοπαγίτες, τακτικά μέλη, Δημήτριο Λιάππη, Καθηγητή Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώτο αναπληρωματικό μέλος, κωλυομένου του Κωνσταντίνου Αντωνόπουλου, Καθηγητή Νομικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, τακτικού μέλους, Παρασκευή Παπαρσενίου, Καθηγήτρια Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, τακτικό μέλος και τη Γραμματέα Ελένη Γκίκα, Προϊσταμένη Διεύθυνσης της Γραμματείας του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Συνήλθε σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημα του Συμβουλίου της Επικρατείας στις 17 Απριλίου 2024 και ώρα 15:00, για να δικάσει την υπόθεση μεταξύ των:

ΑΙΤΟΥΝΤΟΣ - ΚΑΘ' ΟΥ Η ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ: Γεωργίου - Στυλιανού Μαραγκάκη του Ανδρέα, κατοίκου Χανίων του Ν. Χανίων, ο οποίος παρέστη διά του πληρεξουσίου δικηγόρου Γεωργίου Δημαράκη του Παναγιώτη (Α.Μ./Δ.Σ.Α. 13630).

ΚΑΘ' ΗΣ Η ΑΙΤΗΣΗ - ΥΠΕΡ ΗΣ Η ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ: Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), που εδρεύει στην Αθήνα, νόμιμα εκπροσωπουμένης, η οποία παρέστη δια του Νομικού Συμβούλου του Κράτους Ιωάννη Αλεξανδράκη του Ελευθερίου.

ΠΡΟΣΘΕΤΩΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΥΣΑΣ: Ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.», με διακριτικό τίτλο «ΟΤΕ Α.Ε.» που εδρεύει στο Αμαρούσιο του Ν. Αττικής, νόμιμα εκπροσωπουμένης, η οποία παρέστη διά του πληρεξουσίου δικηγόρου Ιωάννη Ληξουριώτη του Δημητρίου (Α.Μ./Δ.Σ.Α. 8356).

Η παραπάνω υπόθεση εισήχθη στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, ύστερα από την υπ' αρ. 2017/2023 παραπεμπτική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με αριθμό πράξης κατάθεσης 25/17.11.2023.

Η παρεμβαίνουσα με την από 1.4.2024 παρέμβασή της ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, που κατέθεσε κατά νόμο στο Γραμματέα του, με αριθμό πράξης κατάθεσης 11/2.4.2024, ζήτησε όσα αναφέρονται στο αιτητικό της.

Ακολούθως, η εισηγήτρια Ευσταθία Σκούρα, Σύμβουλος Επικρατείας, ανέγνωσε την από 12.4.2024 έκθεσή της.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τους πληρεξουσίους δικηγόρους των διαδίκων καθώς και το Νομικό Σύμβουλο του Κράτους, οι οποίοι ανέπτυξαν και προφορικά τις προτάσεις τους.

Μελέτησε τη δικογραφία

Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο

1. Επειδή, με την 2017/2023 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας παραπέμφθηκε στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο προς επίλυση, κατ' επίκληση των άρθρων 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος, 6 περ. ε' και 48 παρ. 2 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 345/1976 (Α' 141) Κώδικα περί του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, αμφισβήτηση ως προς την έννοια των διατάξεων των άρθρων 7, 12 και 14 του ισχύοντος Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ, ν. 4172/2013, Α' 167) σε συνδυασμό ερμηνευόμενες με τις διατάξεις της από 16.5.1995 Επιχειρησιακής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΣΣΕ) μεταξύ του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος και της Ομοσπονδίας Εργαζομένων ΟΤΕ, η οποία ανέκυψε, σύμφωνα με την εν λόγω παραπεμπτική απόφαση, σε σχέση με τα κριθέντα με την 574/2020 απόφαση του Β1 Πολιτικού Τμήματος του Αρείου Πάγου.

2. Επειδή, έχουν διενεργηθεί νομίμως και εμπροθέσμως οι προβλεπόμενες στα άρθρα 10 παρ. 2, 49 παρ. 2 και 50 παρ. 1 και 2 του ν. 345/1976 δημοσιεύσεις και κοινοποιήσεις.

3. Επειδή, με έννομο συμφέρον και εν γένει παραδεκτώς, κατ' άρθρο 13 παρ. 1 και 2 του ν. 345/1976, παρεμβαίνει στη δίκη η εταιρία «Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος Α.Ε.» (ΟΤΕ Α.Ε.), η οποία ήταν διάδικος στη δίκη επί της οποίας εκδόθηκε η 574/2020 απόφαση του Αρείου Πάγου (Α.Ε.Δ. 2/2015, 9/2009, 5/2007), επιδιώκοντας την επίλυση του νομικού ζητήματος υπέρ της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και σύμφωνα με τα κριθέντα με την παραπεμπτική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας.

4. Επειδή, κατά το άρθρο 100 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 περ. ε' του ν. 345/1976, στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου υπάγεται και η άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν γι' αυτές εκδόθηκαν αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατά την άσκηση της ανατεθειμένης στα δικαστήρια αυτά δικαιοδοτικής λειτουργίας τους. Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει ότι το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία όταν αφενός μεν υπάρχει ταυτότητα διατάξεως τυπικού νόμου που ερμηνεύθηκε και εφαρμόστηκε από τα ανώτατα δικαστήρια και αφετέρου αντίθεση μεταξύ αποφάσεων των δικαστηρίων αυτών είτε ως προς την έννοια που δόθηκε στη διάταξη είτε ως προς τον χαρακτηρισμό της ως σύμφωνης ή μη προς συγκεκριμένη συνταγματική διάταξη. Ειδικότερα, κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, για να υπάρχει αντίθεση μεταξύ αποφάσεων των Ανωτάτων Δικαστηρίων, σχετικά με την έννοια τυπικού νόμου, για την άρση της οποίας ιδρύεται δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, πρέπει οι αποφάσεις των δύο δικαστηρίων να αναφέρονται στο αυτό κρίσιμο νομικό ζήτημα και να έχουν κρίνει βάσει των αυτών νομικών διατάξεων. Η αντίθεση πρέπει να προκύπτει από τις αναγκαίες για τη θεμελίωση του διατακτικού των παραπάνω αποφάσεων αιτιολογίες τους. Όμως, δεν υπάρχει αντίθεση με την ανωτέρω έννοια και, συνεπώς, δεν συντρέχει δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, α) όταν τα ανώτατα δικαστήρια δεν ερμήνευσαν την ίδια διάταξη τυπικού νόμου, αλλά διαφορετικές διατάξεις, έστω και αν αυτές

έχουν την ίδια διατύπωση και ρυθμίζουν τα ίδια ζητήματα, β) όταν δεν ερμήνευσαν αποκλειστικά και μόνο την ίδια διάταξη τυπικού νόμου, αλλά το ένα από αυτά την ερμήνευσε σε συνδυασμό και με άλλες διατάξεις, οπότε το επιλυθέν ζήτημα δεν είναι το ίδιο, αλλά διαφορετικό, γ) όταν το νομικό ζήτημα που έλυσε το ένα δικαστήριο δεν ήταν αναγκαίο για να λύσει το άλλο δικαστήριο το νομικό ζήτημα που είχε αχθεί ενώπιόν του και δ) όταν, γενικά, η αντίθεση δεν προκύπτει από τις αναγκαίες για τη θεμελίωση του διατακτικού των αποφάσεων αιτιολογίες τους (Α.Ε.Δ. 12, 5/2021, 3/2016, 2/2015, 4/2014, 15/2013, 39, 7/2011, 2/2010, 12/2009, 2/2008, 3/2007, 3/2006, 27/1999, 34, 13/1993, 44/1991, 31/1990, 4/1986, 4/1984 κ.ά.).

5. Επειδή, η 574/2020 απόφαση του Αρείου Πάγου εκδόθηκε επί αιτήσεως αναιρέσεως φυσικού προσώπου (εργαζομένης στην ΟΤΕ Α.Ε., δικαιούχου αποζημιώσεως εξόδων κίνησης και παράστασης κατά τους όρους της από 16.5.1995 ΕΣΣΕ στη διάρκεια των ετών 2006-2012), σε δίκη, η οποία αφορούσε στην υποχρέωση ή μη της ΟΤΕ Α.Ε. να καταβάλει στην αναιρεσείουσα συγκεκριμένα ποσά που είχε παρακρατήσει ως φόρο εισοδήματος επί της εν λόγω αποζημιώσεως, κατ' εφαρμογή του άρθρου 45 του προϊσχύσαντος Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ, ν. 2238/1994). Ο Άρειος Πάγος ερμήνευσε τις διατάξεις του ν. 2238/1994 και ειδικότερα των άρθρων 4 παρ. 1 (στην οποία προβλέπεται ότι εισόδημα στο οποίο επιβάλλεται ο φόρος είναι το εισόδημα που προέρχεται από κάθε πηγή ύστερα από την αφαίρεση των δαπανών για την απόκτησή του), 45 παρ. 1 (στην οποία αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες είναι το εισόδημα από μισθούς, επιδόματα και γενικά από κάθε παροχή που χορηγείται περιοδικά με οποιαδήποτε μορφή είτε σε χρήμα είτε σε είδος ή άλλες αξίες για παρούσα ή προηγούμενη υπηρεσία ή για οποιαδήποτε άλλη αιτία, το οποίο αποκτάται από μισθωτούς) και 45 παρ. 4 (στην οποία αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι δεν θεωρείται εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και δεν υπόκειται σε φόρο η αποζημίωση που παρέχεται σε υπαλλήλους επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών για δαπάνες υπηρεσίας που τους έχει ανατεθεί, εφόσον αποδεικνύεται η καταβολή τους από τα σχετικά παραστατικά), δεχόμενος ότι από αυτές συνάγεται ότι σε φόρο εισοδήματος υπόκειται κάθε εν γένει παροχή σε χρήμα ή σε είδος εφόσον δίνεται σε αντάλλαγμα της παρεχόμενης εργασίας, όχι δε και εκείνη που δίνεται για την κάλυψη δαπανών στις οποίες υποβλήθηκε ο μισθωτός προς το συμφέρον του εργοδότη για την εκτέλεση της εργασίας που του ανατέθηκε ή για την καλύτερη διεξαγωγή της, έστω και αν από την παροχή αυτή ωφελείται έμμεσα ο μισθωτός. Περαιτέρω, έκρινε ότι από τις διατάξεις της από 16.5.1995 ΕΣΣΕ μεταξύ ΟΤΕ και ΟΜΕ-ΟΤΕ προκύπτει ότι τα καταβαλλόμενα από 1.6.1995 και εφεξής στους προϊσταμένους υπηρεσιακών λειτουργιών του ΟΤΕ έξοδα κίνησης και παράστασης δεν αποτελούν μισθολογική παροχή που καταβάλλεται σε αυτούς ανεξαρτήτως της άσκησης των καθηκόντων τους ως αντάλλαγμα της εργασίας τους και δεν υποβάλλονται σε φόρο εισοδήματος και ασφαλιστικές κρατήσεις υπέρ κλάδου ασθενείας του ΤΑΠ-ΟΤΕ, αλλά αντιθέτως αποτελούν ανακλητή οικειοθελή παροχή του ΟΤΕ, συνδεόμενη οπωσδήποτε με την πραγματική άσκηση των καθηκόντων προϊσταμένου, που σκοπό έχει να αντιμετωπίσει δι' αυτής ο ασκών τέτοια καθήκοντα υπάλληλος τις δαπάνες φιλοξενίας επισκεπτών του ΟΤΕ και τα έξοδα κίνησης και παράστασης αυτού ως εκπροσώπου του ΟΤΕ στις διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις, ανεξαρτήτως του ύψους τους.

6. Επειδή, από την άλλη πλευρά, η 2017/2023 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας αποφαίνεται επί του υποβληθέντος κατά το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 3900/2010 (Α' 213) προδικαστικού ερωτήματος με το ακόλουθο περιεχόμενο: «Εάν, κατά την έννοια των διατάξεων του ΚΦΕ (ν. 4172/2013, Α' 167), η παροχή των εξόδων κίνησης και παράστασης που χορηγείται στους προϊσταμένους υπηρεσιακών λειτουργιών στάθμης Τομέα και άνω, δυνάμει της από 16.05.1995 ΕΣΣΕ μεταξύ ΟΤΕ και ΟΜΕ-ΟΤΕ και της από 22.09.2006 νέας ΕΣΣΕ, προορίζεται, κατά τον νόμο ή από τη φύση της, να καλύψει δαπάνες στις οποίες οι ανωτέρω μισθωτοί υποβάλλονται για την εκτέλεση της υπηρεσίας που τους έχει ανατεθεί ή την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη διεξαγωγή της και, επομένως, δεν αποτελεί προσαύξηση μισθού και δεν υποβάλλεται σε φόρο εισοδήματος ή εάν, αντιθέτως, η παροχή αυτή αποτελεί, κατά το νόμο ή από τη φύση της, προσαύξηση μισθού, ήτοι φορολογητέο εισόδημα των ως άνω μισθωτών». Ήτοι, στην αχθείσα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας υπόθεση εφαρμοστέες ήσαν οι διατάξεις του νέου Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013) που ορίζουν, μεταξύ άλλων, τα εξής: στο άρθρο 12 ότι: «1. Το ακαθάριστο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις περιλαμβάνει τα πάσης φύσεως εισοδήματα σε χρήμα ή σε είδος που αποκτώνται στο πλαίσιο υφιστάμενης, παρελθούσας ή μελλοντικής εργασιακής σχέσης. 2. … 3. Ως ακαθάριστα εισοδήματα από μισθωτή εργασία και συντάξεις θεωρούνται τα εξής: α) ημερομίσθιο, μισθός, επίδομα αδείας, επίδομα ασθενείας, επίδομα εορτών, αποζημίωση μη ληφθείσας άδειας, αμοιβές, προμήθειες, επιμίσθια και φιλοδωρήματα, β) επιδόματα περιλαμβανομένων του επιδόματος κόστους διαβίωσης, του επιδόματος ενοικίου, της αποζημίωσης εξόδων φιλοξενίας ή ταξιδίου, γ) αποζημίωση εξόδων στα οποία έχει υποβληθεί ο εργαζόμενος ή συγγενικό πρόσωπο του εργαζομένου, δ) παροχή οποιασδήποτε μορφής που λαμβάνει ο εργαζόμενος πριν την έναρξη της εργασιακής σχέσης, ε) αποζημιώσεις για τη λύση ή καταγγελία της εργασιακής σχέσης, στ) συντάξεις που χορηγούνται από κύριο και επικουρικό φορέα υποχρεωτικής ασφάλισης, καθώς και από επαγγελματικά ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο, ζ) το ασφάλισμα που καταβάλλεται εφάπαξ ή με τη μορφή περιοδικής παροχής στο πλαίσιο ομαδικών ασφαλιστηρίων συνταξιοδοτικών συμβολαίων, η) κάθε άλλη παροχή που εισπράττεται έναντι υφιστάμενης, παρελθούσας ή μελλοντικής εργασιακής σχέσης.» και στο άρθρο 14, όπως ίσχυε τον κρίσιμο χρόνο, ότι: «1. Από τον υπολογισμό του εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις

εξαιρούνται: α) η αποζημίωση εξόδων διαμονής και σίτισης και η ημερήσια αποζημίωση που έχουν καταβληθεί από τον εργαζόμενο αποκλειστικά για σκοπούς της επιχειρηματικής δραστηριότητας του εργοδότη, β) η αποζημίωση για έξοδα κίνησης που καταβάλλονται από τον εργοδότη για υπηρεσιακούς λόγους, εφόσον αφορούν έξοδα κίνησης που πραγματοποιήθηκαν από τον εργαζόμενο κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του και αποδεικνύονται από νόμιμα παραστατικά, γ)... 2....». Καθ' ερμηνεία των ως άνω διατάξεων έγιναν δεκτά, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα: Σε φόρο εισοδήματος υπόκειται κάθε παροχή του εργοδότη σε εργαζόμενο σε χρήμα ή σε είδος, τακτική ή έκτακτη, εφόσον δίνεται σε αντάλλαγμα της εργασίας, όχι όμως και η διδόμενη για την κάλυψη δαπανών στις οποίες υποβλήθηκε ο μισθωτός προς το συμφέρον του εργοδότη, για την εκτέλεση της ανατεθείσας σε αυτόν εργασίας. Σε περίπτωση δε που προβλέπεται σε σύμβαση μεταξύ μισθωτού και εργοδότη ορισμένη παροχή, για να εξαιρεθεί αυτή από τον φόρο εισοδήματος, πρέπει να διαπιστώνεται ότι, κατά σχετική συμφωνία, το εν λόγω ποσό δίνεται στον μισθωτό για την αιτία αυτή, ήτοι για την κάλυψη δαπανών για την υπηρεσία που του έχει ανατεθεί. Περαιτέρω, για την εξαίρεση της παροχής από τον φόρο πρέπει να αποδεικνύεται κάθε φορά ότι αυτή αντιπροσωπεύει πράγματι δαπάνες για εκτέλεση της ανατεθείσας στον μισθωτό υπηρεσίας και ότι δεν αποτελεί συγκεκαλυμμένο πρόσθετο αντάλλαγμα της εργασίας του, προς απόδειξη δε τούτου μπορεί, κατά τις περιστάσεις, να αρκέσει η διαπίστωση ότι πράγματι ο μισθωτός υπόκειται, λόγω της ανατεθείσας σε αυτόν υπηρεσίας, σε τέτοιες δαπάνες και ότι το ύψος της εν λόγω παροχής δεν υπερβαίνει το κατά κοινή πείρα εύλογο μέτρο. Τα έξοδα κίνησης και παράστασης που καταβάλλονται στους προϊσταμένους του ΟΤΕ, όπως αναφέρεται στις ΕΣΣΕ [σύμφωνα με όρους της από 16.5.1995 ΕΣΣΕ, οι οποίοι εν συνεχεία τροποποιήθηκαν με όρους των από 10.6.1999, 17.11.2000, 7.8.2002, 30.6.2003 και 22.9.2006 ΕΣΣΕ], χορηγούνται αποκλειστικά και συνδέονται υποχρεωτικά με την πραγματική άσκηση των υπηρεσιακών τους καθηκόντων προς αντιμετώπιση των εξόδων φιλοξενίας των επισκεπτών, συμμετοχής τους ως εκπροσώπων του ΟΤΕ στις διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις, των εξόδων κίνησής τους κ.λπ. Ως εκ τούτου προκύπτει ότι σκοπός τους είναι, κατ' αρχήν, η κάλυψη δαπανών. Η εν λόγω παροχή έχει από τη φύση της έκτακτο χαρακτήρα, οπότε προσιδιάζει με κατ' αποκοπήν αποζημίωση. Ωστόσο, η ένδικη παροχή καταβάλλεται παγίως και περιοδικώς (μηνιαίως) στους προϊσταμένους υπηρεσιακών λειτουργιών, σε ποσοστό υπολογιζόμενο στο ποσό που αντιστοιχεί σε συγκεκριμένη μισθολογική βαθμίδα του προσωπικού και ανεξάρτητα από την πραγματοποίηση ή μη των σχετικών δαπανών, αφού δεν προβλέπεται από την σχετική επιχειρησιακή συλλογική σύμβαση εργασίας η υποβολή παραστατικών δαπανών αποδόσεως λογαριασμού και, συνεπώς, δεν προκύπτει ότι αντικρίζει πραγματικές δαπάνες, δεν είναι δε αναμενόμενες και άρρηκτα συνδεδεμένες με την υπηρεσία οι εν λόγω δαπάνες έτσι ώστε να δικαιολογείται η χορήγησή τους ακόμη και χωρίς την προσκόμιση δικαιολογητικών. Επιπλέον, τα ποσά που αντιστοιχούν στα εν λόγω έξοδα, που ανέρχονται περίπου σε 500-800 ευρώ μηνιαίως, είναι, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, ιδιαιτέρως υψηλά για την αντιμετώπιση των προβλεπόμενων στην προαναφερθείσα ΕΣΣΕ σκοπών και, συνεπώς, υπερβαίνουν το κατά την κοινή πείρα εύλογο μέτρο. Περαιτέρω, η ρητή πρόβλεψη στην ως άνω σύμβαση ότι η εν λόγω παροχή, που δίνεται εν μέρει για την κάλυψη εξόδων κίνησης, δεν θα περικόπτεται σε περίπτωση μετακίνησης του διευθυντικού στελέχους, εντός ή εκτός έδρας, για την άσκηση των καθηκόντων του, όταν δηλαδή πραγματώνεται ακριβώς ο σκοπός για τον οποίο αυτή δίνεται, ενόψει της αντιφατικότητάς της, συνηγορεί στο ότι πρόκειται στην πραγματικότητα για υποκρυπτόμενη, πρόσθετη μισθολογική παροχή, η οποία δεν συναρτάται προς τον σκοπό για τον οποίο συμφωνήθηκε, ήτοι για να καλύψει δαπάνες μετακίνησης, ενώ η εν λόγω παροχή καταβάλλεται, έστω και περικοπτόμενη, ακόμα και όταν δεν παρέχεται εργασία. Επιπλέον, όπως προβλέπεται στις εν λόγω ΕΣΣΕ, οι λήπτες των εν λόγω παροχών για τη συγκεκριμένη θέση δεν δικαιούνται άλλη αποζημίωση ή επίδομα για την εργασία που παρέχουν, ακόμα και αν τη δικαιούνται, οπότε φαίνεται ότι η εν λόγω οικονομική παροχή συνδέεται, κατά κύριο λόγο, με τη θέση που κατέχει ο εν λόγω υπάλληλος στην υπηρεσία και όχι με δαπάνες στις οποίες αυτός υποβάλλεται. Με τις σκέψεις αυτές το Συμβούλιο της Επικρατείας κατέληξε ότι η εν λόγω οικονομική παροχή αποτελεί φορολογητέο εισόδημα κατά την έννοια του νόμου (βλ. Σ.τ.Ε. 2017/2023, σκέψη 15).

7. Επειδή, περαιτέρω με την ως άνω 2017/2023 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας έγινε δεκτό ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση προκύπτει η ύπαρξη αμφισβήτησης ως προς την έννοια και την έκταση εφαρμογής των συνδυασμένων διατάξεων του ν. 4172/2013, ο οποίος περιέχει παρομοίου περιεχομένου σχετικές διατάξεις με τον προϊσχύσαντα ΚΦΕ (ν. 2238/1994), τον οποίο εφάρμοσε η απόφαση του Αρείου Πάγου, σε συνδυασμό με τις διατάξεις της από 16.5.1995 επιχειρησιακής συλλογικής σύμβασης εργασίας μεταξύ της ΟΤΕ Α.Ε. και της ΟΜΕ-ΟΤΕ, όπως αυτή ισχύει. Και τούτο, διότι παρά το γεγονός ότι οι ανωτέρω αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας και του Αρείου Πάγου δεν μνημονεύουν τις ίδιες ακριβώς διατάξεις και δεν αποφαίνονται επί του ιδίου ακριβώς πραγματικού, εν τούτοις επιλύουν το ίδιο στην ουσία νομικό ζήτημα με διαφορετικό τρόπο. Ειδικότερα, κατά τα αναφερόμενα στην απόφαση 2017/2023, ο Άρειος Πάγος αποφάνθηκε ότι το καταβαλλόμενο δυνάμει της από 16.5.1995 ΕΣΣΕ μεταξύ ΟΤΕ και ΟΜΕ-ΟΤΕ επίδομα στους Προϊσταμένους Υπηρεσιών Λειτουργίας του ΟΤΕ για έξοδα κινήσεως και παραστάσεως δεν αποτελεί μισθολογική παροχή, υποκείμενη σε φόρο, κατά τις διατάξεις του προϊσχύσαντος Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/1994), ενώ, αντιθέτως, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου της Επικρατείας, τα ως άνω καταβαλλόμενα έξοδα παραστάσεως και κινήσεως στους Προϊσταμένους Υπηρεσιών Λει-

τουργίας του ΟΤΕ αποτελούν πρόσθετη μισθολογική παροχή και, ως εκ τούτου, υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος, σύμφωνα με τον συνδυασμό των διατάξεων του ισχύοντος Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013) και των διατάξεων της από 16.5.1995 ΕΣΣΕ μεταξύ ΟΤΕ και ΟΜΕ-ΟΤΕ. Συνεπώς, οι διαφορετικές αυτές ερμηνείες καταλήγουν σε αντίθετα συμπεράσματα. Συναφώς, προς τεκμηρίωση των ανωτέρω, η παραπεμπτική 2017/2023 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας παραπέμπει στην απόφαση του Α.Ε.Δ. 14/2005 και τις μνημονευόμενες σε αυτήν 27/1999, 4/1988, 16/1985 και 90/1991 αποφάσεις του Α.Ε.Δ..

8. Επειδή, από το προεκτεθέν περιεχόμενο των φερόμενων ως αντίθετων αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου προκύπτει ότι αυτές ερμήνευσαν και εφάρμοσαν διαφορετικές, διαδοχικώς ισχύσασες διατάξεις περί φορολογίας εισοδήματος (πρβλ. Α.Ε.Δ. 31/1990), οι οποίες ήταν κρίσιμες για την επίλυση της αχθείσας ενώπιόν τους διαφοράς, ήτοι ο μεν Άρειος Πάγος ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 45 παρ. 1 και 4 του ν. 2238/1994, με τον οποίο είχε κυρωθεί ο προϊσχύσας Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, ενώ το Συμβούλιο της Επικρατείας ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 7, 12 και 14 του εισαχθέντος με τον ν. 4172/2013 Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, από την έναρξη ισχύος του οποίου έπαυσαν να ισχύουν οι διατάξεις του ν. 2238/1994. Από την άποψη αυτή, δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι στην 2017/2023 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας παρατίθεται και νομολογία που αφορά τις προγενέστερες διατάξεις του ν. 2238/1994, οι οποίες δεν ήταν εφαρμοστέες κατά χρόνο, ούτε κωδικοποιήθηκαν στον ν. 4174/2013 (πρβλ. a contrario Α.Ε.Δ. 31/1990), διότι οι σχετικές κρίσεις δεν ήταν αναγκαίες για τη στήριξη του διατακτικού της αποφάσεως, αφού η κριθείσα υπόθεση δεν διέπεται κατά χρόνο από τις διατάξεις αυτές (πρβλ. Α.Ε.Δ. 15/2013, σκ. 6). Εξάλλου, όπως προκύπτει από τα εκτεθέντα ανωτέρω, οι διατάξεις αυτές δεν ταυτίζονται κατά περιεχόμενο. Επομένως, ελλείπει εν προκειμένω η κύρια προϋπόθεση για την κατάφαση της δικαιοδοσίας του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, που συνίσταται στην ύπαρξη αντίθετων αποφάσεων των ανωτάτων δικαστηρίων ως προς την ερμηνεία των ίδιων διατάξεων τυπικού νόμου. Τούτο, ανεξαρτήτως του ότι και με τις δύο φερόμενες ως αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου γίνεται πάντως δεκτό ότι σε φόρο εισοδήματος δεν υπόκεινται τα ποσά που ο εργαζόμενος έλαβε από τον εργοδότη του για την κάλυψη δαπανών για εκτέλεση της υπηρεσίας που του έχει ανατεθεί, καθώς και ότι τα ποσά προς κάλυψη των δαπανών που δεν υπόκειται στον φόρο εισοδήματος μπορεί να δίνονται και κατ' αποκοπήν, χωρίς την προσκόμιση παραστατικών, και επομένως κατά το μέρος αυτό δεν υπάρχει αντίθεση ούτε κατά το περιεχόμενο της κρίσεως των εν λόγω δικαστικών αποφάσεων. Εξάλλου, η νομολογία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου της οποίας γίνεται επίκληση στην παραπεμπτική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας προκειμένου να τεκμηριωθεί η ύπαρξη δικαιοδοσίας του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Α.Ε.Δ. 14/2005, 27/1999, 4/1988, 16/1985 και 90/1991), δεν οδηγεί σε αντίθετη εκδοχή, διότι και οι αποφάσεις αυτές πάντως καταλήγουν στην ύπαρξη αντίθεσης για την ερμηνεία των ίδιων διατάξεων τυπικού νόμου, που ήταν εφαρμοστέες ως ισχύουσες κατά χρόνο και από τις δύο αντίθετες αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων, και δεν αφορούν περίπτωση διαφορετικών διατάξεων τυπικών νόμων που ίσχυσαν διαδοχικώς, όπως εν προκειμένω, και οι οποίες ομοιάζουν μεν, αλλά δεν ταυτίζονται ούτε κατά περιεχόμενο. Περαιτέρω, η αντίθεση μεταξύ των δύο δικαστικών αποφάσεων δεν δύναται να θεμελιωθεί σε αντίθεση ως προς την ερμηνεία όρων ΕΣΣΕ, διότι η αρμοδιότητα του Α.Ε.Δ. για την άρση της αμφισβήτησης κατά τα ρητώς προβλεπόμενα στο άρθρο 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος αφορά αποκλειστικά την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου (πρβλ. Α.Ε.Δ. 2, 3/2010, 12/1983). Κατόπιν τούτων, δεν υφίσταται αντίθεση κατά την έννοια του άρθρου 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος και των άρθρων 6 περ. ε και 48 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 345/1976 Κώδικα περί του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου μεταξύ των αποφάσεων 2017/2023 του Συμβουλίου της Επικρατείας και 574/2020 του Αρείου Πάγου ως προς την έννοια των άρθρων 7, 12 και 14 του ν. 4172/2013 και επομένως η υπόθεση δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου για την άρση αμφισβήτησης για την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων. Μειοψήφησε το μέλος του Δικαστηρίου Δ. Λιάππης, ο οποίος διατύπωσε την ακόλουθη γνώμη: το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να άρει την αμφισβήτηση σχετικά με την έννοια των επίμαχων διατάξεων, καθώς αυτές ταυτίζονται κατά περιεχόμενο. Και τούτο, διότι ρυθμίζουν το ίδιο ακριβώς νομικό ζήτημα, ήτοι αν και υπό ποιες προϋποθέσεις εξαιρείται από τη φορολογία εισοδήματος η παρεχόμενη σε υπαλλήλους αποζημίωση για έξοδα κίνησης και δαπάνες υπηρεσίας που τους έχουν ανατεθεί, εφόσον αποδεικνύεται η καταβολή τους από τα σχετικά νόμιμα παραστατικά. Οι κρίσιμες διατάξεις περιέχονται μεν σε διαφορετικούς τυπικούς νόμους, περιέχουν όμως τον ίδιο κανόνα δικαίου, ο οποίος ρυθμίζει με τον ίδιο τρόπο το ίδιο νομικό ζήτημα, η δε εκφορά αντίθετων ερμηνευτικών κρίσεων από τα επιληφθέντα ανώτατα δικαστήρια παράγει αβεβαιότητα δικαίου σχετικά με τη φορολογική μεταχείριση των κρινόμενων παροχών, η οποία θα πρέπει να θεραπευθεί από το παρόν Δικαστήριο σύμφωνα άλλωστε και με τον σκοπό του άρθρου 100 του Συντάγματος.

9. Επειδή, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση επίλυσης αμφισβήτησης ως προς την έννοια διατάξεως τυπικού νόμου, πρέπει να απορριφθεί η ασκηθείσα παρέμβαση, με την οποία υποστηρίχθηκε το αντίθετο.

10. Επειδή, σε δίκη που προκαλείται από παραπεμπτική απόφαση, κατά το άρθρο 48 παρ. 2 του ν. 345/1976, κατά πάγια νομολογία, δεν συντρέχει περίπτωση επιβολής δικαστικής δαπάνης και εξόδων διαδικασίας (Α.Ε.Δ. 6/2021, 9/2019, 16/2017 κ.ά.).

Διά ταύτα:

Αποφαίνεται ότι η υπόθεση δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου.

Απορρίπτει την παρέμβαση.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 6 Ιουνίου 2024.

Και δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 12 Φεβρουαρίου 2025.

Η Πρόεδρος

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΝΙΚΑ

Αριθμ.103

Διαβιβάζεται η υπ' αρ. 2/2025 απόφαση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, για δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 2 Ιουνίου 2025

Η Πρόεδρος
του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου

ΙΩΑΝΝΑ ΚΛΑΠΑ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΕΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Το Εθνικό Τυπογραφείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία υπαγόμενη στην Προεδρία της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη τόσο για τη σύνταξη, διαχείριση, εκτύπωση και κυκλοφορία των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), όσο και για την κάλυψη των εκτυπωτικών - εκδοτικών αναγκών του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν. 3469/2006/Α΄ 131 και π.δ. 29/2018/Α΄58).

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

• Τα **ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή** διατίθενται δωρεάν στο **www.et.gr**, την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου. Όσα ΦΕΚ δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωριστεί στην ανωτέρω ιστοσελίδα, ψηφιοποιούνται και αποστέλλονται επίσης δωρεάν με την υποβολή αιτήματος στην ηλεκτρονική διεύθυνση feksales@et.gr.

• Τα **ΦΕΚ σε έντυπη μορφή** διατίθενται σε μεμονωμένα φύλλα είτε απευθείας από το Τμήμα Πωλήσεων και Συνδρομητών, είτε ταχυδρομικά με την αποστολή αιτήματος παραγγελίας στην ηλεκτρονική διεύθυνση feksales@et.gr.

- Το κόστος ενός ασπρόμαυρου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,00 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,20 €. Το κόστος ενός έγχρωμου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,50 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,30 €.
- Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. διατίθεται δωρεάν.
- Υπάρχει δυνατότητα ετήσιας συνδρομής οποιουδήποτε τεύχους σε έντυπη μορφή μέσω του Τμήματος Πωλήσεων και Συνδρομητών.

• Τρόποι αποστολής κειμένων προς δημοσίευση:

Α. Αποστολή των εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ στην ηλεκτρονική διεύθυνση **https://eservices.et.gr**. Σχετικές εγκύκλιοι και οδηγίες στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Εθνικού Τυπογραφείου (**www.et.gr**) στη διαδρομή **Ανακοινώσεις** → **Εγκύκλιοι**.

Β. Κατ' εξαίρεση, όσοι πολίτες δεν διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή μπορούν είτε να αποστέλλουν ταχυδρομικά, είτε να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση εκτυπωμένα σε χαρτί στο Τμήμα Παραλαβής και Καταχώρισης Δημοσιευμάτων.

• Πληροφορίες, σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την ημερήσια κυκλοφορία των Φ.Ε.Κ., με την πώληση των τευχών και με τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες μας, περιλαμβάνονται στον ιστότοπο (www.et.gr). Επίσης μέσω του ιστότοπου δίδονται πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, με βάση τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Πρόκειται για τον αριθμό που εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ - ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το Εθνικό Τυπογραφείο ανταποκρινόμενο σε αιτήματα υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει έντυπα, φυλλάδια, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους για κάθε χρήση, κ.ά.

Επίσης σχεδιάζει ψηφιακές εκδόσεις, λογότυπα και παράγει οπτικοακουστικό υλικό.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: **Καποδιστρίου 34, 10432 Αθήνα**

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000

Ιστότοπος: **www.et.gr**

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία του ιστότοπου: **helpdesk.et@et.gr**

Αποστολή εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ στην ηλεκτρονική διεύθυνση **https://eservices.et.gr**

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Πωλήσεις - Συνδρομές: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)
Πληροφορίες: (Ισόγειο, Γραφείο 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)
Παραλαβή Δημοσιευτέας Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα έως και Παρασκευή: 8:00 - 13:30

09000021106250016